

KIRJASTO

LEHTI 4/2020

+ PRO-LIITE

TUTKIJA

MARIA

LAAKSO:

LINNASTA,

CANTHISTA,

LÖNNROTISTA,

WALTARISTA,

SÖDERGRANISTA,

JA KIVESTÄ

VOI

VITSAILLA

TEEMANA

LUKUTAITO

PERUSKOULU

OPPILAAT LUKIVAT
TUHANSIA KIRJOJA

ESIKUVAT

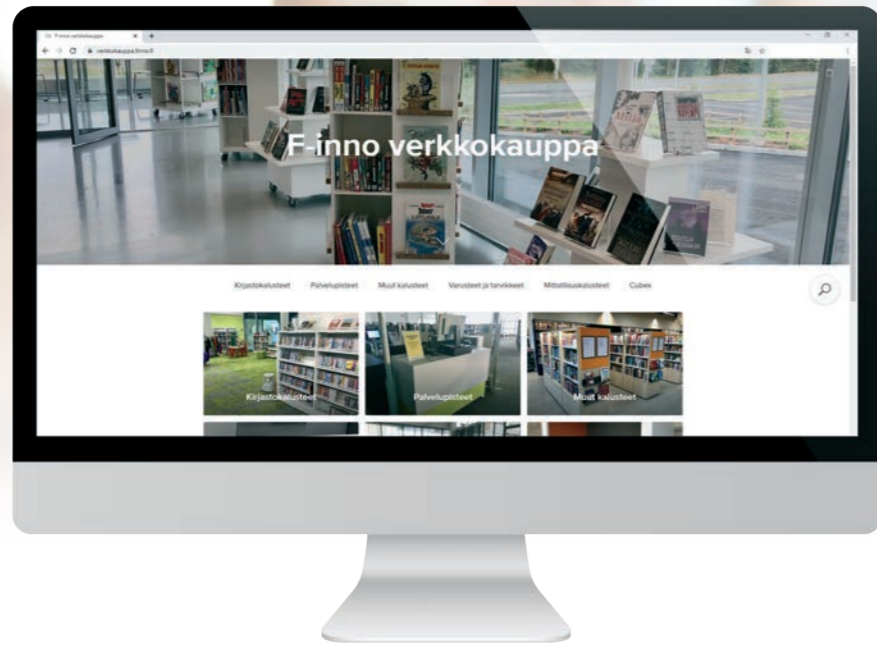
JÄÄKIEKKOILIJJA
KANNUSTAA LUKEMAAN

KIRJASTOT

YKSITYISEN KIRJASTON
VUOSIMAKSU 5 EUROA

HENKILÖ

E-KIRJA EI VETOA PAPPI
KAI SADINMAAHAN

LAADUKKAAT KIRJASTOKALUSTEET HELPOSTI VERKKOKAUPASTA

Nyt on hyvä aika tehdä kalustehankinnat vuodelle 2020.
F-inno tarjoaa verkkokauppatuotteiden hinnoista
-10% alennuksen vuoden loppuun saakka.

www.finno.fi

OSALLISTU
JULIUS-KALUSTEEN
ARVONTAAN

F-innon Facebook-sivulta
löydät lisätietoa tuotteista.
Tykkää sivusta niin pääset
mukaan esittelyhyllyn
arvontaan.

facebook.com/finnokaluusteet

F-innosta löydät myös liikuteltavat, Suomessa
valmistetut äänivaimennetut Cubex monitoimitilat

**TURUN
YLIOPISTO**

**OPIKSELE UUTTA,
KEHITÄ OSAAMISTASI!**

Avoimen yliopiston opintoja kaikille kiinnostuneille

- > Mediakasvatus 5 op verkkokurssi 19.10. alkaen
- > Erityispedagogiikka perusopinnot 25 op, aineopinnot 35 op
- > Aikuiskasvatustiede perusopinnot 25 op tai jaksoja
- > Monikulttuurisuus-opintoja
- > Maantieteen ja ympäristötieteen opintoja
- > Asklepios: Mediakulttuuri, digitalisoituminen ja terveys 3 op
- > Psykologia perusopinnot 25 op, aineopinnot 35 op
- > Tekoälyakatemia: Tekoäly ja populaari mielikuvitus 3 op
- > Tulevaisuudentutkimuksen tieteellinen perusta 5 op ym.

Tutustu koko opintotarjontaan
www.utu.fi/avoin

**KIRJASTO-
PALVELU**

Melamiini
Laminaatti

UUTUUS!
Esittelyteline
Say A
Materiaaleina melamiini
tai laminaatti

Kirjastopalvelu tarjoaa laajan valikoiman
kalusteita kaikkiin julkisiin tiloihin.
Kalustepalvelullamme on yli 50 vuoden
kokemus erilaisten tilojen sisustamisesta.
Meiltä saat kaiken, mitä tarvitset: kalusteet
ja pientarvikkeet sekä suunnittelu- ja
asennuspalvelut.

Käy tutustumassa: kalusteet.kirjastopalvelu.fi

ELIAS LÖNNROT
KANTELETAR

John Leslie Hall
Beowulf

Juhani Aho
**KATAJAINEN
KANSANI**

Kate Douglas Wiggin
**Keltaisen
talon
lapset**

Ermete Zola
NANA

Harald Selmer-Geest
SILTALAN PEHTOORI

OPPIAN Yli 500 koti- ja ulkomaista klassikkoa e-kirjoina.
Edulliset kirjastolisenssit: Axiell ja Ellibs.

TUE SUOMEN KIRJASTOSEURAN TYÖTÄ
KIRJASTOJEN PUOLESTA JA TILAA
KESTÄVÄ KANGASKASSI OSOITTEESTA:
WWW.SUOMENKIRJASTOSEURA.FI/KASSITILAUS

TILAA!

TÄSSÄ LEHDESSÄ

24

TEEMANA LUKUTAITO

10

- 6** PÄÄKIRJOITUS | VILLE VAARNE
KIRJOJEN AVULLA AVARUUTEEN
- 7** AJANKOHTAISTA | POLITIIKKA
KIRJASTOT ÄÄNESTYSPAIKKONA
- 8** KOLUMNIT | KATJA KALLIO
KUN KIRJAT EIVÄT MAISTU
- 9** KIRJASTOARKEA | SYYSKUU
TURVÄLIEN KUNNIOITTAMISTA
- 10—15** KIRJASTOT | PISPALAN KIRJASTO
YHDISTYS PYÖRITTÄÄ LÄHIKIRJASTOA
- 16—19** ILMIO | KEVIN LANKISEN LUKUPIIRI
JÄÄKIEKKOA JA KIRJALLISUUTTA
- 20—23** KANSI | MARIA LAAKSO
TUTKIJAN KAKSI YLEISÖÄ
- 24—26** LUKEMINEN | KIRJAAHAASTE
LUOKAN POJATKIN INNOSTUIVAT LUKEMAAN
- 27** KIRJAHYLLYNI | KAI SADINMAA
PAPPI RAKASTAA FYYSISIÄ KIRJOJA
- 28—29** ESSEE | SAANA SIPOLA
KADONNUTTA LUKUAIKAA ETSIMÄSSÄ
- 30** NÄIN SAAN AIKAAN | PETRONELLA GRAHN
RUTIINEJA KAAOKSEN KESKELLE
- 31** KIRJAVINKKARI | MARIKA HELOVUO
AUTOFIKTION KÄÄNTÖPUOLI
- KANNEN KUVA | SAARA TUOMINEN

MIKÄ ON KIRJASTOLEHTI?

OLEMME KULTTUURIN ystävien ja kirjastoammattilaisten lehti. Tänä syksynä juhlimaan!

Suomen kirjastoseura täyttää 110 vuotta ja vietämme synttäreitä toivon mukaan livenä Helsingissä 20. marraskuuta. Mukana on myös 10-vuotisjuhliana viettävä Kirjastokaista. Lisää tietoa juhlista tulee lokakuussa.

Haluamme, että seuran asioihin vaikuttaminen on jatkossa sinulle entistä helpompaa. Niinpä otimme käyttöön seuran vaaleihin uuden sähköisen äänestyksen. Äänestämisen ohjeet löydät nettisivuiltamme.

→ Katso jäsenedet ja liity kirjastoseuraan netissä: www.suomenkirjastoseura.fi

KIRJASTOLEHTI <http://kirjastolehti.fi>, 113. vuosikerta, ISSN 0023-1843 Runeberginkatu 15 A 6, H:ki
VIOSIKERTA 2020 60/65 € irtonumero 13 € (Kulttilehdet.net ja Akateeminen kirjakauppa, Helsingin keskusta)
TILAUS + KIRJASTOSEURAN JÄSENMAKSU 2020 45 €, opiskelijoille 21 €, eläkeläisille 25 €, yhteisöt 180 €.
PÄÄTOIMITTAJA/VIESTINTÄPÄÄLLIKKÖ Ville Vaarne, 044 522 2940, ville.vaarne@fla.fi
ILMOITUKSET Mikko Salmensuu, 044 777 5112, mikko.salmensuu@saarsalo.fi **ULKOASU/AD** Marko Ylitalo, marko.j.ylitalo@gmail.com

KIRJASTOLEHTI 5/2020 aineisto ja ilmoitusvaraukset 23.10. ilmestyy 26.11.
Kirjastolehti pidättää itsellään kaikki oikeudet sille lähetettyyn ja sen julkaisemaan materiaaliin.
PAINOPAIKKA Punamusta, Esko Aaltosenkatu 2, 31100 Forssa. **JULKAISIJA** Suomen kirjastoseura, info@fla.fi, suomenkirjastoseura.fi **TOIMINNANJOHTAJA** Rauha Maarno, 044 748 1801, rauha.maarno@fla.fi
OSOITTEENMUUTOKSET, TILAUKSET, JÄSENASIA Riikka Rajala, 044 522 2941, riikka.rajala@fla.fi

KIRJOJEN AVULLA AVARUUTEEN

PÄÄKIRJOITUS

Suurin ylpeydenaiheeni lapsena oli se, että osasin lukea. Olin oppinut lukemaan ennen koulun alkamista tavailemalla Aku Ankan taskukirjoja. Niiden kautta aukesi tie **Verneen, Dumasiin, Tolkieniin**, uusiin ystäviin, korkeakouluun ja työuralle kirjoittamisen pariin. Väitän, että koko aikuisuuteni on rakentunut lapsuudessa luettujen kirjojen varaan.

Siksi viime Pisa-tutkimuksen tulokset saavat mielen matalaksi. Kaksi kolmesta pojasta lukee vain, jos on pakko. Jonkun pitäisi sanoa heille, että kirjojen lukeminen on tosi siisti juttu. Lisäksi kirjoja pitäisi tarjota heille luettavaksi entistä kiinnostavammin. Lukemisesta pitäisi tehdä hauskaa muuttamalla se vaikkapa koululuokkien väliseksi leikkimieliseksi kilpailuksi.

NÄIHIN KOLMEEN ASIAAN tiivistyy tämän lehden viesti. Tarvitaan parempia lukemisen esikuvia, niin kuin jääkiekkoilija **Kevin Lankinen** tai koripalloilija **Lauri Markkanen**, kuten sivun 16 jutussa kerromme.

Tarvitaan innostunut opettaja, joka kannustaa oppilaat lukemaan heti pienestä pitäen tuhansia kirjoja, kuten opettaja **Johanna Lehtinen** teki sivun 24 jutussa.

Eikä klassikoita kannata ajatella raskaina lukuvelvollisuuksina, vaan niitä voi vinkata esimerkiksi huumorilla, kuten tutkija **Maria Laakso** sivun 20 jutussa neuvoo.

Kilpailun, esikuvien ja paremman vinkkaamisen lisäksi lukemisen iloon liittyy muutakin. Ei saa pakottaa ketään lukemaan tylsiä kirjoja. Hyväksytään se, että lukeminen voi olla pätkälukemista. Otetaan kodeissa ja kouluissa käyttöön säännölliset lukuajat. Ajatellaan kirjojen lukemista taitona, jota voi opetella kuten **Saana Sipola** kirjoittaa esseessään sivulla 28.

MIKSI MINÄ INNOSTUIN LUKEMAAN? Ei ole yksittäistä syytä, mutta tärkeää oli se, että kotona oli kirjoja ja näin aikuisten lukevan niitä. Ukkineni oli aina kirja kädessä, joten otin hänestä mallia. Kirjasto oli aivan koulun vieressä, ja kirjastonhoitaja antoi lainata ihan mitä vain ikinä halusi.

Monet pojat lainasivat **Stephen Kingiä**, mutta minulle se oli liian pelottavaa. Jules Vernen lukeminen kolmannella luokalla saattoi vaikuttaa ratkaisevasti siihen, että graduni käsitteli avaruudessa matkustamista. Jos en olisi tarttunut kirjaan, olisin juuttunut maan pinnalle.

Ville Vaarne
Kirjoittaja on Kirjasto-lehden päätoimittaja.

teksti **Kaisu Tervonen**

Vaikuttamisen paikkoja

AJANKOHTAISTA

KIRJASTOT OVAT TÄYNNÄ POLITIIKKAA – MUUTENKIN KUIN VAALIVUOSINA.

Yleisellä kirjastolaitoksella on tiiviitä kytköksiä poliittiseen järjestelmään. Kirjastojen rahoitus tulee suurelta osin kuntien saamasta valtionosuudesta sekä opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Niiden toimintaa säätelee kirjastolaki, ja niitä koskevia päätöksiä tehdään kunnanhallitusten alaisuudessa.

Politiikka näkyy kirjastoissa muutenkin, eritoten vaalien aikaan.

”Lähes kaikki Joensuun seutukirjaston toimipisteet toimivat äänestyspaikkoina yleisissä vaaleissa”, Joensuun kirjaston viestintävastaava **Hanna-Maija Laaksonen** kertoo.

Hän mainitsee myös toisen kirjastoissa näkyvän edustuksellisen demokratian merkin: kansalaisadressit. Ne sopivat myös kirjastolain tavoitteeseen edistää aktiivista kansalaisuutta.

”Tiivistetysti adressin on oltava asiallinen ja hyvien tapojen mukainen, se voi koskea julkisia palveluita, lainsäädäntöä tai muita kansalaisen elämään suoraan vaikuttavia asioita, ja se tulee suunnata jollekin toimijalle, jolla on valta päättää siinä esitetystä asiasta”, Laaksonen sanoo.

PUOLUEPOLITIIKKAA koskevia adresseja kirjastossa ei saa kerätä. Kirjastojen järjestämissä tilaisuuksissakin puoluepolitiikka saa näkyä vain, jos mukana on useamman puolueen edustajia.

Yhdessä kirjastossa puoluepolitiikka näkyy ympäri vuoden. Eduskunnan kirjastolle eduskunta on ”ilman muuta tärkein asiakasryhmä”, kuten kirjaston johtaja **Antti Virrankoski** sanoo.

”Tavallaan se on ’omistaja-asiakas’, joka lainsäädännön kautta määrittelee meidän tehtäväksi muun muassa yhteiskunnan palvelemisen.”

Tuohon palvelutehtävään kuuluu muun muassa yhteiskunnallisen tiedon välittäminen. Vuonna 2019 kirjasto esimerkiksi julkaisi viisi tietopak-

↑ **Museoviraston kuva eduskunnan kirjastosta vuodelta 1931.**

tia uusista lainsäädäntöhankkeista. Ne koskivat muun muassa perhevapaan ja tekijänoikeuslain uudistuksia.

Vaikka eduskunnan kirjasto on kaikille avoin, lainaustilatot kertovat erosta yleisiin kirjastoihin. Kun Joensuusta kerrotaan, että kirjaston suosituimpia politiikkateoksia ovat poliitikkojen elämäkerrat, eduskunnan kirjaston lainatuimmat niteet kuuluvat kotimaisen oikeuskirjallisuuden piiriin.

JOS EN OLISI TARTTUNUT KIRJAAN, OLISIN JUUTTUNUT MAAN PINNALLE.

UUTUUS syksy 2020!

MARJO T. NURMINEN
ITÄMEREN TARINA
Karttojen matkassa keskiajalta nykyaikaan
978-952-9745-85-2

ÖSTERSJÖN PÅ KARTAN
Berättelser från medeltid till nutid
978-952-9745-86-9

210 x 260 mm, sivut/sidor: 368, 200 värikuvaa/färgbilder
OVH: 39,90 € (sis. alv 10%)

JOHN NURMISEN SÄÄTIÖ

LUKUBLOKKI

KOLUMNI

Eräs ihmiselämää vakavasti ankeuttava, sen koko rakennetta ratkaisevasti muuttava häiriötila on lukublokki.

Kirjailijoiden blokki, tyhjän paperin kammo, on yleisesti tiedossa oleva ja jotenkin ymmärrettävä vaiva. Kun olisi aika tuottaa tekstiä mutta ei vielä tarpeeksi sanottavaa, näppäimistö muuttuu mahdottomaksi laitteeksi.

Usein niin yhteistyökykyiset ja avuliaat kirjaimet muuttuvat vastahakoisiksi salaliittolaisiksi, jotka panevat joukkovoimalla hanttiin. Ne muodostavat kyllä sanoja, penseinä ja kulmikkaina, mutta sanoista puuttuu kaikki henki. Mikään ei auta, ei suostuttelu eikä määräily. Jokainen väen vängällä väsätty lause tihkuu keskinkertaisuutta ja epämääräisyyttä.

TÄTÄ HUOMATTAVASTI yleisempi ja myös merkillisempi vaiva on lukublokki. Se ei riivaa pelkästään kirjailijoita, vaan siitä kärsivät ajoittain monet lukijat.

Lukublokissa on kyse siitä, että aivan varoitamatta uuden kirjan lauseet pysyvätkin supussa eivätkä suostu antautumaan. Tästä voisi olla helppo syyttää kirjaa, mutta paljon lukeva ihminen tietää, ettei se kirjasta johdu. Hän tajuaa, että kirja on hyvä. Syy on toisaalla. Hän ponnistelee jonkin aikaa, mutta kun siitä ei ole hyötyä, hän jättää vastahakoisen kirjan kesken ja tarttuu seuraavaan.

Kun toisen ja kolmannenkin kirjan lauseet ovat samanlaisessa jumissa, lukija joutuu myöntämään, että kyseessä on lukublokki. Jos on tottunut lukemaan päivittäin, kenties useaan otteeseen, tästä voi syntyä pakokauhu.

Tulee avattua yhä uusia ja uusia kirjoja ja suljettua ne saman tien.

Lajityypin vaihtamisesta saattaa silloin olla apua. Jos romaanit vaikenevat, voi yrittää tietokirjallisuutta. Eräs ystäväni lukee lukublokin sattuessa sieni- ja lintukirjoja. Tuttava siirtyy dekkareihin, joita hän ei yleensä lue.

KUKAAN EI TIEDÄ, mistä lukublokki johtuu. Kenties kyse on siitä, että lukemisen kyky kokee tietyin väliajoin jonkinlaisen uudistumisen, kuin sulkasadon. Siltä se tuntuukin.

Käsi siiven sisin sulka irtoaa ensimmäisenä. Sitten uloin kyynärsulka. Kaikki kaksitoista pyrstösulkaa putoavat kerralla. Kun lukublokki on pahimmillaan, minä istun sängyssä ja tuijotan kirjahyllyjä. Siinä kirjat ovat, suoraan edessäni parin metrin päässä, mutta minä en pääse niiden luokse millään.

Uuden sulan kehittyminen alkaa kuitenkin heti vanhan irrottua. Sitten yhtenä kauniina päivänä ystävä soittaa ovikelloa ja tuo mukanaan uuden kirjan. Kun sen varovasti aukaisee, ja lukee sivun ja sitten toisenkin, tajuaa että lukublokki on ohi. Kun ensimmäinen kirja on ahmaistu, toinen alkaa kuin lennosta. Sitten sitä seuraava, ja sitä seuraava. Tulee kieputtua ilmassa, upouusilla siivillä, riemusta ihan sekaisin.

Katja Kallio
Kirjoittaja on kirjailija.

KUN ENSIMMÄINEN KIRJA ON AHMAISTU, TOINEN ALKAA KUIN LENNOSTA. SITTEEN SITÄ SEURAAVA, JA SITÄ SEURAAVA.

PALSTALLA NOSTETAAN ESILLE AJANKOHTAISIA POIMINTOJA KIRJASTOJEN ARJESTA. SYYSKUUSSA OPETELLAAN SANOITTAMAAN JA ÄÄNITTÄMÄÄN OMIA BIISEJÄ.

TURVAVÄLI ON TÄRKEÄ

Kysyimme pääkaupunkiseudun kirjastojen mietteitä kirjastojen turvallisuudesta koronan aikana. Espoon kirjastopalveluiden johtaja **Jaana Tyrni** kertoo, että työpajojen laitteiden lähiopastuksesta on luovuttu.

”Ompelukoneiden opastusvideot on asennettu tableteille. Kun virkailija antaa asiakkaalle digineuvontaa, on molemmilla omat ruudut joita katsoa. Visiirit ovat olleet käytössä kesän aikana.”

Osaa henkilökunnasta pelottaa tilanteet, joissa ei pystytä pitämään etäisyyttä. Moni on myös huolissaan siitä, että saattaa olla itse tietämättään taudin levittäjä, kertoo kirjastopedagogi **Riikka Utriainen** Sellon kirjastosta.

Helsingin Kallion kirjastossa on pari työntekijää käyttänyt kesän aikana maskeja asiakaspalvelussa.

”Henkilökuntamme toivoo, että ohjeistuksia noudatetaan edelleen ja käytetään tervettä järkeä kirjastossa asioidessa. Me kaikki toivomme, että voimme pitää palvelut avoinna”, sanoo kirjaston johtaja **Erna Marttila**.

Keskustakirjasto Oodi on tilava ja ilmava, joten henkilökunta kokee työskentelyn varsin turvallisiksi, kertoo palvelupäällikkö **Laura Norris**.

”Jos lähiopastustilannetta ei pystytä tekemään yli metrin turvavälillä, Helsingin kaupunki tarjoaa sekä kirjaston työntekijälle että asiakkaalle maskin. Asiakkaat ovat kiitelleet asiakaspalvelupisteiden turvapakseja sekä kesän aikana käytössä ollutta riskiryhmien asiointiaikaa.”

Tikkurilan kirjaston palveluesimies **Riikka Pohjola** kertoo henkilökunnan toivovan ennen kaikkea turvaväliden kunnioittamista.

”Moni asiakas tulee kovin sinnikkäästi lähelle työntekijää. Varsinkin tietokoneita käytävien on välillä vaikea ymmärtää, että neuvontaa annetaan vain turvallisen välimatkan päästä. Toivomme myös yksinkertaisten ohjeiden noudattamista eli esimerkiksi sitä, ettei kirjastoon tulla sairaana.”

TEE OMA BIISI

Haluatko oppia biisintekoa? Musiikkikirjastot.fi -blogissa on tarjolla musiikkipedagogi **Tuuli Walleniuksen** tekemä 70-sivuinen oppimateriaali *Opi musiikista biisinteon kautta*. Sivustolla käsitellään biisinteon seitsemän eri osa-aluetta sanotuksesta äänitykseen saakka. Materiaali on osa Helsingin kaupunginkirjaston Opi musiikin tuntijaksi, taitajaksi ja kokijaksi -hanketta.

LUKUINTO LOPAHTI

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan yleiset kirjastot tekivät toukokuussa kyselyn kirjastojen keväisen sulun aiheuttamista vaikutuksista. Kyselyyn vastasi verkossa noin 900 henkilöä, ja vastaajia oli lapsista varttuneempiin.

Suurin osa vaikutuksista liittyi lukemiseen. Luettavaa ei ollut ja lukemista etsittiin tuttavilta. Lasten lukuinto oli usean vastaajan perheessä tai lähipiirissä lopahtanut. Osa vastaajista löysi onneksi e-aineistot. Lähes 40 prosenttia vastaajista oli käyttänyt kirjaston e-aineistoja tai muita e-palveluita.

Suomenkielisille e-kirjoille ja -äänikirjoille oli asiakkaita jonoksi asti. Tiedonjanoon hahmuttiin myös kaupallisia ja muiden kirjastojen e-palveluja. Osalle asiakkaista e-aineistot olivat uusi tuttavuus.

Sulkutoimia pidettiin liiallisina ja ne aiheuttivat harmitusta suruun ja masennukseen saakka. Opiskelu ja työ kärsivät, koska aineistoa ei saanut ja rauhallinen, maksuton tila puuttui.

KIRJASTOARKEA

VITTOSELLA RAJATTOMASTI KIRJOJA

KIRJASTOT

TAMPEREEN PISPALASSA KIRJASTOA
PYÖRITTÄÄ YHDISTYS, JOKA EI TUNNE
MYÖHÄSTYMISMAKSUJA. MUU SUOMI
KYSLEEE JO, MITEN YKSITYISTÄ
KIRJASTOA PYÖRITETÄÄN.

→

← Arja Lokio
työskenteli
jutun kirjoitta-
misen aikaan
Pispalan kirjas-
tossa palkkatu-
ella. Syksystä
eteenpäin hän
etsii uusia töitä.

Kirjastonhoitaja **Arja Lokion** työpäivä Pispalan kirjastossa Tampereella voi alkaa siten, että hän imuroi kirjaston tilat. Jos ovesta tulee henkilö, joka haluaa lahjoittaa kirjoja, Lokiosta tuntuu kuin olisi joul.

↑ Arja Lokio haluaa, että kirjasto olisi viihtyisä tila erityisesti nuorille.

Kirjaston kokoelmasta vastaava Lokio avaa sisälle kannettuja laatikoita ja pohtii kunkin lahjoitetun kirjan kohtaloa. Kirja saa paikan kirjaston hyllystä tai se viedään varastoon. Varastosta kirjat myydään verkon kautta tai jossain tapahtumassa. Osa kirjoista lahjoitetaan eteenpäin.

Joskus laatikoista löytyy niin huonokuntoisia kappaleita, että ne pitää heittää paperinkeräykseen. Yleensä tuodaan kuitenkin laadukasta materiaalia. Lähes kaikki Pispalan kirjaston kirjat on saatu lahjoituksina yksityisiltä ihmisiltä. Tällä hetkellä nimekkäitä hyllyissä on noin 12 000. Varastossa, eli myynnissä, kirjoja on yli 9 000.

PÄIVÄRYTMÄ HAKEMASSA. Teoksia ostetaan kirjastolle erittäin harvoin, vaikkapa silloin, kun Arja Lokio arvioi jonkin uutuuden niin suosituksi, että se voisi tuoda kävijöitä kirjastolle.

”Hankinnoissa ajattelen myös pysyvyyttä. Sitä, että kirjalla ei olisi vain uutuusarvoa, vaan se olisi tasoltaan hyvä”, Lokio sanoo.

Pispalan kirjastoa pyörittää Pispalan Kirjastoyhdistys. Yhdistys perustettiin yli kaksikymmentä vuotta sitten, kun kunnallinen lähikirjasto lakkautettiin Pispalasta. Lokio on ollut mukana kirjaston arjessa pian vuoden. Hänestä lähikirjasto on arvokas. Kaikille avoimet ja maksuttomat sisätilat kun ovat kaupungissa vähissä.

Kirjasto tarjoaa mielekästä sisältöä esimerkiksi ikäihmisten arkeen.

”Se, että pääsee lehden tai netin ääreen tai

ylipäätään jonnekin käymään ja vaihtamaan muutaman sanan jonkun kanssa, voi olla todella merkittävää.”

Lokio on haastattelun aikaan kirjastossa töissä palkkatuella. Muutama vuosi sitten hän suoritti Tampereen yliopistossa kirjasto- ja informaatiotieteen laajat sivuaineopinnot. Kun kokonaisuus yhdistettiin hänen aiempaan tutkintoonsa, Lokiosta tuli kirjastonhoitaja.

Pispalan kirjastossa saa tehdä omannäköistä työtä. Lokio ei vain ota kirjoja vastaan, vaan vastaa kokoelman uudistamisesta.

”Käyn kaiken aineiston läpi ja mietin, mitkä kirjoista pysyvät hyllyssä ja mitkä menevät myyntiin. Päätöksiä tehdessäni tutkin lainauskertoja.

Sitä, paljonko kirjaa on lainattu meiltä ja paljonko muista kirjastoista”.

Muutama vuosi sitten nykyisiin tiloihin muutanut kirjasto järjestellään uudelleen. Pispala-kokoelma saa lisää hyllytilaa. Samoin suositaan lisänneet tietokirjat pääsevät aiempaa näyttävämmiin esille.

AVOINNA ARKISIN. Pispalan kirjasto on auki arkena yhdestä kuuteen tai seitsemään. Asiakkaita käy parikymmentä päivässä. Ovesta kulkee jatkuvasti kirjaston omaa väkeä. Pispalan kirjastossa suoritetaan paljon opintoihin liittyviä harjoitteita ja työllistymistä edistäviä työkokeilujaksuja. Yhdistyksen aktiivit käyvät paikalla säännöllisesti.

↑ Lokio aikoo jatkaa työtä kirjastossa tarpeen vaatiessa talkootyönä.

Kokoaikaista, palkallista henkilökuntaa ei ole.

Kaikkiaan arki on sen verran vilkasta, ettei Arja Lokio ehdi tuntea oloaan yksinäiseksi työssään.

Viikoittainen kirjavinkkaus on mieluista.

”Jos meillä on kirja, johon on kaupunginkirjastossa lähes seitsemäsadan ihmisen jono, nostan sen tietysti esille. Haluan ihmisten huomaavan, että täältäkin voi tulla lainaamaan kirjoja.”

Ajankohtainen asia kirjastoväen puheissa on kävijämäärän kasvattaminen. Kirjasto haluttaisiin tehdä tutuksi nuorille. Mietinnässä on, miten nuorten mielipiteitä heitä kiinnostavasta ohjelmasta tavoittaa. Esille on nostettu sarjakuvatyöpajat ja se, että selvitetäisiin äidinkielenopettajien avulla, kiinnostavatko ne nuoria. →

SATTUMA TUO KÄVIJÖITÄ. Uusien kävijöiden suhtautuminen Pispalan kirjastoon on usein yllätty-nyttä. Moni tulee paikalle sattuman kautta huomattaen, että Pispalan valtatie varrella ylipäättään on kirjasto. Seuraavaksi tulija saa yllättyä siitä, ettei Pispalan kirjasto ole kunnallinen kirjasto.

Kirjoja voi lainata maksamalla yhdistyksen vuosijäsenyyden, joka on viisi euroa. Jos mukana ei ole käteistä, saa mukaansa yhdistyksen tilinumeron. Kirjan laina-aika on kuukausi, mutta myöhästymismaksuja ei peritä.

”Työmme perustuu luottamukseen”, Arja Lokio sanoo.

Varat kirjaston ylläpitoon saadaan kaupungin myöntämästä toiminta-avustuksesta, jäsenmaksuista, kirjojen myynnistä sekä erilaisista tukitapahtumista.

Asiakkaat saavat halutessaan äänensä kuuluville kirjastossa. Menossa oleva kokoelman uudistus sai vauhtia nimenomaan asiakkaan huomautuksesta.

”Asiakas oli tuttu ja rohkeni mainita, että kokoelman ei ole taidettu koskea pitkiin aikoihin.”

Kirjaston väki toivoo, että entistä useampi

← Kirjasto sijaisee Pispalan valtatie varrella.

↪ Lehtivalikoimaan kuuluu muun muassa pari kertaa vuodessa ilmestyvä Pispalalainen-lehti.

↪ Syksyllä on tiedossa paljon tapahtumia, kuten lavarunoilijoiden vertaistukiryhmän tapaamisia.

asiakkaista innostuisi järjestämään kirjastossa ohjelmaa itseään kiinnostavasta aiheesta. Tila on pieni ja kotoisan oloinen. Tilaisuuksissa on nähty, että moni uskaltaa puhua.

ESIMERKINÄ MUILLE. Kirjastonhoitaja Arja Lokiolle on ajatus, jonka sanomista hän epäroi hetken. Ehkäpä Pispalan kirjaston tulisi olla ensisijaisesti jotain muuta kuin paikka, josta voi lainata kirjoja: keskustelujen ja kohtaamisten paikka.

”Ja näin se varmaan onkin. Ehkä olen vain itse aiemmin ajatellut asian toisin.”

Yhtä kaikki, kirjastonhoitaja uskoo, että jos lähikirjastojen lopettaminen kaupunkien taholta jatkuu, Pispalan kirjaston tavoin toimivien kirjastojen määrä kasvaa.

Esimerkiksi Porin Lähikirjastoyhdistyksestä on oltu yhteydessä ja toivottu tapaamista pispalalaisten kanssa. Yhdistyksen aktiivit keräävät konkareilta tietoa, miten kirjaston pyörittäminen yhdistyksenä onnistuu.

Pispalasta saattaa tulevaisuudessa ottaa oppia moni muukin yhdistys. ■

TORJUNTA VOITTO

KEVIN LANKISEN PELIREISSUN MÖLÄYTYS KESKENERÄISESTÄ KIRJASTA SYNNYTTI SOMEILMIÖN JA LOPULTA KAUPALLISEN YHTEISTYÖN WSOY:N KANSSA. SELVITIMME, MILLAINEN UUSI ILMIO LUKEVAT URHEILIJAT OVAT – JA MIKSI HE VOIVAT OLLA YKSI KEINO TORJUA POIKIEN ROMAHTANUTTA LUKUTAITOA.

ILMIÖ

Viimeiset viisi vuotta Suomessa on oltu huolissaan poikien romahtaneesta lukuinnosta. Viimeisimmässä Pisa-tutkimuksessa selvisi, että kaksi kolmesta pojasta lukee vain, jos on pakko. Tiedetään, että lukemisella on yhteys esimerkiksi koulumenestykseen ja sitä kautta pärjäämiseen työelämässä.

Kirjastot ja koulut tekevät parhaansa nuorten poikien lukemisen elvyttämiseksi, mutta ainaakaan vielä viisasten kiveä ei ole löytynyt. Suunta Pisa-tutkimuksissa osoittaa vuosi vuodelta koko ajan alaspäin.

Moni turhautunut lukemisen innostamisen parissa työskentelevä sai viime vuonna vihdoinkin syyn varovaiseen toiveikkuuteen. Toiveet kohdistuivat jääkiekkoilija **Kevin Lankiseen**, joka pelasi maalivahtina jääkiekon miesten MM-kultaa voitaneessa joukkueessa. Lankinen kertoi turnauksen yhteydessä paikallislehden haastattelussa, että hänellä oli kesken **Hanya Yanagiharan** kirja Pieni elämä.

Tästä syntyi ilmiö.

Lankisen lukuharrastuksesta tehtiin juttuja Hesaria ja iltapäivälehtiä myöten. Kirjan varausnotot kasvoivat kirjastoissa ja kustantajalta loppui kirjan painos. Lähettipä itse kirjailijakin Lankiselle kiitoskirjeen siitä, että maalivahti oli tehnyt hänen puolestaan markkinointia. Lankinen nähtiin erityisesti poikien lukemisen uutena roolimallina.

Lankisen lukuinnostus olisi voinut jäädä muutama lehtijuttuun ja lyhyeksi ilmiöksi.

WSOY-kustantamon toimitusjohtaja **Timo Julkunen** sai kuitenkin idean. Hän otti yhteyttä Lankiseen ja sopi tapaamisen.

”Tapaaminen oli mukava. Annoin hänelle muutamien kirjan mukaan”, Julkunen sanoo.

Sen jälkeen kustantamo ja Lankinen perustivat Facebookiin sivun, jonka nimi on Lankisen lukupiiri.

Facebook-sivulla on 15 000 seuraajaa. Sivua kuvaillaan näin:

”Lankisen lukupiiri Facebook-ryhmä on avoin jokaiselle ja sen tarkoituksena on herättää keskustelua ja jakaa ajatuksia luetuista kirjoista ja lukukokemuksista. Ryhmä on Kevin Lankisen ja Werner Söderström Osakeyhtiön yhteinen kaupallinen hanke.”

LAAJA YLEISÖ. Ensimmäiset 10 000 seuraajaa tulivat parissa kuukaudessa. Sen jälkeen uusia tyk-

kääjiä on tullut tasaiseen tahtiin.

”Emme halunneet rajata tätä vain urheilufaneille tai kirjojen suurkuluttajille”, Julkunen kommentoi.

”Sivulle on tullut kaikenlaisia ihmisiä, nuorempaa väkeä ja vanhempaa kirjallisuuden ystävää.”

Sivun tekstit ja kuvat tulevat usein joko kokonaan Lankiselta itseltään tai sitten niitä hiotaan kustantamon kanssa.

Julkunen on työskennellyt WSOY:ssa kahdeksan vuotta. Hän ei muista, että urheilijaa olisi vastaavalla tavalla käytetty aiemmin markkinoinnissa.

”Tällaista ideaa olisi vaikea keksiä suunnittelukokouksessa. Kun Lankisen lukuharrastus tuli julkisuuteen, piti olla valmis reagoimaan nopeasti. Silloin pitää olla hereillä ja ohjailta yleisöä”, Julkunen sanoo.

Kanavaksi valittiin Facebook siksi, että siellä tavoitettaisiin parhaiten mahdollisimman laajaa yleisöä. Esimerkiksi nuorempaa väkeä voisi tavoittaa paremmin TikTokissa ja Instagramissa.

ENNAKKOLUULOJA URHEILUJOKI. Julkunen on itse entinen kansallisen tason koripalloilija ja edelleen innokas penkkiurheilija. Hänen mielestään käsityksemme suomalaisten urheilijoiden lukutotumuksista eivät pidä paikkansa.

Lankisen lukemista ihmeteltiin iltapäivälehtiä myöten aivan kuin lukeva urheilija olisi joku poikkeustapaus.

”Kyllä siellä 30 henkilön joukkueessa aina muutama on, jotka lukevat”, Julkunen sanoo.

Silti urheilijoiden esikuvien käyttö kirjojen markkinoinnissa on edelleen harvinaista.

”Rahalla vois ostaa kenet tahansa keulakuvaksi, mutta jos ei ole uskottavaa, ei niin voi tehdä.”

Tällä hetkellä Lankisen lukupiiriin ilmestyy postauksia noin kerran kuukaudessa.

Maalivahdin paikkaa pelaava Lankinen asuu Chicagossa, jossa hän kilpailee pääsystä NHL-joukkue Blackhawkisiin. Esimerkiksi viime talvena Iltalehti haastatteli Lankista ja muisti mainita jutussa hänen kiinnostuksensa kirjoihin:

”Lankiselle yksi kuuluisa keino rentoutua on kirjojen lukeminen”, toimittaja kirjoittaa.

”Se on ollut iso henkireikä minulle”, Lankinen kommentoi.

AIDOSTI MERKITYKSELLISTÄ. Muuallakin on havahduttu siihen, että urheilijoita kannattaa käyttää lukemisen innostajina. Ilmiö on vielä niin uusi, etteivät kaikki tiedä siitä.

”Tehän olette aivan väärässä paikassa. Eikö teidän pitäisi olla jossain *Frozen*-näytöksessä”, tokaisi eräs henkilö hankevastaava **Suvi Ylöselle**

← Jääkiekkoilija Kevin Lankisen lukuharrastuksesta kirjoitetaan iltapäivälehdissä vielä yli vuosi someilmiön jälkeen.

Karjala-turnauksessa marraskuussa 2019. Ylönen oli Hartwall-areenalla esittelemässä Tartu tarinaan-hanketta.

Tartu tarinaan aloitettiin kaksi vuotta sitten. Ensimmäisenä tavoitteena oli keksiä keino tavoittaa perheitä mahdollisimman laajasti ja saada heidät innostumaan lukemisesta. Tuohon aikaan Suomi voitti MM-jääkiekon maailmanmestaruuden ja Kevin Lankinen oli otsikoissa.

”Ajatus hänestä lähettiläänä kävi kyllä mielessä, mutta päädyimme ottamaan yhteyttä paikallisen Jypin pelaajiin ja he innostuivat asiasta.”

Yhteistyö jypiläisten kanssa osoittautui menestyksekkääksi. Seuraavana vuonna mukana oli myös Jääkiekkoliitto.

Muun muassa jääkiekkoilijat **Olli Määttä** ja **Joonas Nättinen** tarttuivat syksyllä 2019 isänpäiväviikon haasteeseen ja lukivat valitsemansa lastenkirjan videolle. Sen seurauksena syntyi Lukulähetysten sarja, jossa miehiä kannustetaan lukemaan lapsilleen. Videoita jaettiin vilkkaasti sosiaalisen median eri kanavissa. Kampanjassa mukana olleen koripalloilija **Lauri Markkasen** video tavoitti arviolta puoli miljoonaa suomalaista.

Hankevastaava Suvi Ylönen uskoo, että roolimalleilla ja tiettyjen vanhanaikaisten mielikuvien murtamisella voi olla suuri merkitys lukemisen innostamisessa.

”On paljon perheitä, joissa kirjoja luetaan pienille lapsille. Siinä vaiheessa, kun lapsen pitäisi itse innostua lukemisesta, ei lukeminen enää ole niin luonnollista. Juuri tässä kohtaa idolilla voi olla suuri vaikutus.”

”Toisaalta on myös vanhempia, joiden asenteita lukemiseen on syytä ravistella. Urheilutähti on parhaimmillaan riittävän uskottava taho tekemään sen”, arvioi Ylönen.

Mikä sitten saa urheilijat mukaan tällaisiin tempauksiin?

”Kokemukseni mukaan kampanjassa mukana oleminen ja lukemaan kannustaminen on ollut heille aidosti tärkeää.”

Nykyään urheilupiireissä lukemisella on positiivinen aura ja siihen innostaminen koetaan myös imagollisesti hyväksi.

”Lukemista ja urheilua ei haluta enää asettaa vastakkain vaan nähdään, että molemmat ovat lapsille hyödyllisiä tapoja viettää aikaa”, Ylönen sanoo. ■

KAIKKEA VOI KANSI LUKEA, JOS SILTÄ TUNTUU

KIRJALLISUUDENTUTKIJA **MARIA LAAKSON** KIRJA *TALTUTA KLASSIKKO!* OSOITTAÄ, ETTÄ KIRJALLISUUDESTA VOI KIRJOITTAÄ KOUKUTTAVASTI.

Suomen kesä ei petä. **Maria Laakson** esiintyminen Ikaalisten Filosofipäivillä heinäkuisena lauantaina lykkääntyy puolella tunnilla, sillä juuri ennen **Väinö Linna** -aiheista keskustelua taivaasta putoaa kaatosade.

Kyseessä lienee Väinön veikeä kannanotto Linna 100 vuotta -juhlintaan.

Rupattelutuokio myöhemmin tamperelaisessa kahvilassa ryyditetään teellä ja kahvilla, jonka juominen meinaa unohtua. Keskustelussa vilahtelevat **Tove Jansson**, **Kari Hotakainen**, *Kuningas Oidipus* ja *Hamlet*.

LAPSILLE JA AIKUISILLE. Tietokirja kaunokirjallisuudesta, joka on hauska ja tarjoaa tiukkoja faktoja, on harvinaista herkkua. Viime syksynä julkaistu Laakson kirjoittama *Taltuta klassikko!* -teos osuu ja uppoaa monenikäiseen lukijaan.

”Me kirjallisuudentutkijat kun tavallisesti kirjoitamme akateemisen kuivakkaasti”, Laakso sanoo. →

↑ Maria Laakson isosis-ko luki tälle lapsena ääneen Tolkienia.

Huumori on inhimillinen tapa suhtautua maailmaan lämpimästi ja ymmärtävästi, mutta samalla kriittisesti. Silloin myös rivien väliin voi ujuttaa jotakin.

Alun perin Laakson kirjaidea sisälsi **Aleksis Kiven** *Seitsemän veljeksien* ruotimista.

Ideasta haluttiin kirja, mutta niin, että siinä käsitellään useita teoksia.

Kuvittajaksi valikoitui **Johanna Rojola**, jolla on vankka sarjakuvatausta.

Teoksen reipas tyyli oli valmiina Laakson päässä.

”Kirjoittaminen on erilaista silloin, kun saa kirjoittaa rakkaista aiheista.”

Laakson väitöskirja käsitteli monitasoista huumoria ja kaksoisyleisön puhuttelua.

Kaksoisyleisö-käsite tarkoittaa sitä, että teksti on kohdistettu sekä lapsille että aikuisille.

Laakson kirja toteuttaa ajatuksen onnistuneesti, vaikka se ei ollutkaan kirjoittamisen lähtökohta.

AUTTAA YMMÄRTÄMÄÄN. Taiteen klassikoista saa vastauksia moniin elämän kysymyksiin.

”Klassikot kommentoivat ja rakentavat tietoisuutta. Ne ovat itseymmärryksen väline.”

Kaikkea ei voi lukea, mutta kaikkea voi lukea, jos siltä tuntuu.

Kiittävä palautetta on tulvinut kesäsatteen lailla, mutta yksi palaute lämmitti erityisesti.

”Kirjallisuuden emeritusprofessori **Yrjö Varpio** sanoi, ettei löytänyt teoksesta yhtään asiavirhettä.”

Kirjallisuutta voi lukea monella tavalla.

”*Kalevalaa* ei kannata lähteä lukemaan kylmiltään, on hyvä tuntee taustaa ja trokeet.”

Tietoa klassikoista voi hankkia kolmella tavalla.

Ensin voi lukea taltutuksen tai voi lukea ensin klassikon, sen jälkeen voi kurkata taltutusta. Tai voi kätevästi lukea pelkästään taltutukseen.

Sitten on vielä neljäs tapa.

ERILAISIA LUKIJOITA. *Taltuta klassikko!* -kirjan voi myös kuunnella. Äänikirjaversio lukee näyttelijä **Pirjo Heikkilä**.

Jotkut ovat sitä mieltä, että äänikirjat eivät ole oikeaa lukemista, ainoastaan kuuntelua.

”Olen kuunnellut **Veikko Sinisalon** lukevan *Täällä pohjantähden alla* -kirjan. Se on oman aikansa kuva, sillä naisten repliikit hän esittää kimittämällä.”

Äänikirjat suosivat lineaarista kerrontaa, selkeää juonta.

”Äänikirja tietysti sukupuolittaa kerronnan ja kertoja iän.”

TALTUTETTUJA KLASSIKOITA

- **Elias Lönnrot: Kalevala (1849)**
- **Aleksis Kivi: Seitsemän veljestä (1870)**
- **Minna Canth: Työmiehen vaimo (1885)**
- **L. Onerva: Mirdja (1908)**
- **Edith Södergran: Runoja (1916-1925)**
- **Aino Kallas: Sudenmorsian (1928)**
- **Mika Waltari: Sinuhe (1945)**
- **Väinö Linna: Tuntematon sotilas (1954)**

Maria Laakso itse kuuntelee äänikirjoja lenkkeillessään.

”Jännittävää on, että kun kulkee samoja reittejä, muisti liittää tiloihin mielikuvia kuuntelemistani kirjoista.”

Jos äänikirjoihin lisittäisiin nuotion räiskettä, voisimme palata tarinankerronnan juurille.

ELASTINEN KIELI. ”Nautin sanoista, jotkut sanat jäävät soimaan päähän. Suomen kieli ja eri murteet kuulostavat kiehtovilta.”

Kun kirjoittaja hallitsee kieltä, sitä voi väännellä ja kieli soi.

”Kielivirtuoosimaisuus viehättää. Seitsemän veljestä on mestarillinen, se maistuu hyvältä ja on edelleen tuoretta proosaa, vaikka outoja sanoja pitää joskus googlata.”

Usein kuullaan huolipuhetta: kieli ja mielikuvi- tus köyhtyvät, jos nuori ei lue.

Myös hyötyajattelu on nostanut päätään tyyliin ”Lukeminen kehittää empatiaa” tai ”Lue kirjoja ja pärjää työhaastattelussa”.

”Joillekin lukemisesta on tullut suorittamista, eikä sekään välttämättä ole huono asia. Lukuhaasteet saattavat innostaa lukemaan.”

Ilahduttavaa Laakson mielestä on, että kielelli- set variaatiot laajenevat maahanmuuttajien kirjojen myötä.

”Myös emoji- t ovat uutta kieltä, jota jokainen voi käyttää omalla tavallaan. Ilmaisua ei ole lukittu tiettyyn muottiin.”

Kirjallisuus on Laakson intohimo. Elokuussa ilmestyi esseekokoelma *Väinö Linna – tunnettu ja tuntematon*, jonka yksi toimittajista hän on. Seuraavaksi Laakson taltutuksen kohteena on ei enempiä eikä vähempää kuin länsimainen kaunokirjallisuus.

KUUNTELIN SALAA. ”Äitini työskentelee kirjaston- hoitajana Tampereen pääkirjasto Metsossa, joten lukeminen on perheessä luontevaa.”

Päiväkodissa hän luki kuusivuotiaana kuvakirjoja ja satukirjoja.

”Isosiskolta oli suurteko, kun hän luki minulle ääneen **J. R. R. Tolkienin** *Taru sormusten herrasta* -trilogian.”

”Kun äitini luki pikkusiskolleni, kuuntelin 14-vuotiaana vaivihkaa salaa.”

Ahmimisiässä Laakso luki kaikki **Mika Waltarin** teokset. Teini-iässä Linnan *Täällä pohjantähden alla* teki suuren vaikutuksen.

”Olen lukenut sen moneen kertaan. Joskus yhä selailen sitä sieltä täältä. Rakkain on osa kaksi. Tiedostin yhteiskunnallisen eriarvoisuuden, tasa- arvon ja sen, että köyhiä pitää auttaa.” ■

TUHANSIEN KIRJOJEN LUKIJAT

LUKEMINEN

HELSINKILÄINEN KEINUTIEN 6B-LUOKKA
HAASTOI ITSENSÄ LUKU-URAKKAAN, JOKA
ON EDENNYT HUIMAAN TAHTIIN.

On lukuvuoden ensimmäinen viikko. Parikymmentä kuudesluokkalaista astuu Helsingin Kontulan kirjaston ovesta sisään. Palvelutiskillä moikataan kirjastovirkailijaa, joka antaa oppilaille pyörillä kuljetettavan kirjakärryn. Luokka suuntaa kohti lasten- ja nuortenosastoa, jossa tarkastellaan uutushyllyn antimia. Kuuluu vilkasta puheensorinaa, kun oppilaat vaihtavat näkemyksiä suosikkikirjoistaan.

Kirjasto on näille koululaisille tuttu paikka. Keinutien ala-asteen 6B-luokka käy säännöllisesti asioimassa helsinkiläisessä Kontulan kirjastossa, sillä lukeminen on tärkeä osa luokan arkea.

”Tunnistan heti ovelta, kun sieltä tulee Keinutien lukeva luokka. Nämä koululaiset eivät hamua käyttöönsä tietokonepelejä, vaan uutta luettavaa”, kertoo erikoiskirjastovirkailija **Satu Ahonen**.

Keinutien ala-asteen luokanopettaja **Johanna Lehtinen** on myös kirjastossa tuttu näky. Hän on Ahosen lailla työskennellyt Suomen suurimpiin lähiöihin kuuluvassa Kontulassa yli 15 vuotta. Koulu ja kirjasto kuuluvat alueeseen, joka tunnetaan monikulttuurisuudestaan. Kontulassa muita kieliä kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus on 14 prosenttia väestöstä. Keinutien ala-asteen oppilaista yli 55 prosenttia on vieraskielisiä, ja eri äidinkieliä koulussa on kaikkiaan 46.

Kielien moninaisuudesta huolimatta Keinutien 6B-luokan oppilaat ovat lukeneet kouluaikaanaan yhteensä jo yli 3 300 kirjaa.

↑ Satu Ahonen työskentelee Kontulan kirjastossa.

TONNI MENI RIKKI. Kaikki sai alkunsa lukuhaasteesta. Se sai alkunsa, kun ala-asteen kirjasto meni remonttiin juuri kun silloiset 2B-luokkalaiset olivat oppineet lukemaan. Luokanopettaja ei halunnut oppilaiden jäävän ilman oheislukemista, ja niin alkoivat lainausretket kaupunginkirjastoon.

Luokan yhteisesti lukemien kirjojen määrää alettiin kokeilumielessä laskea, ja vähitellen urakasta tuli tavoitteellista: tuhannen kirjan rajapyykki saavutettiin neljännellä luokalla.

Luokan yhteinen kirjastokortti oli avain siihen, että kaikille oppilaille saatiin tarpeellinen määrä samoja kirjoja.

”Luokan kirjastokortilla voi lainata jopa sata

kirjaa kerralla. Sen ansiosta voimme järjestää lukupiirejä ja kirjoihin liittyviä tehtäviä”, opettaja Johanna Lehtinen kertoo.

Oppilaat saattoivat lainata lukemista myös kotiin. Sitä varten kaikille hankittiin oma kirjastokortti. Se ei ole itsestäänselvyys luokassa, jonka oppilaista yli puolen äidinkieli on joku muu kuin suomi. Kirjastokortti ei ole aina tuttu maahanmuuttajaperheissä, joiden entisessä kotimaassa ei välttämättä ole ollut toimivaa kirjastolaitosta.

Lehtinen selvitti perusteellisesti suomalaisen kirjaston merkitystä oppilaille ja heidän vanhemmilleen.

”Oman kirjastokortin arvo on nyt paljastunut:

↑ Kirjojen lukeminen on kehittänyt oppimistuloksia kaikissa aineissa ja luokan työrauha on parantunut.

se on avain tietoon ja lukemattomiin uusiin seikkailuihin”, Lehtinen kertoo.

Myös erikoiskirjastovirkailija Ahonen korostaa lasten oikeutta kirjastokorttiin.

”Kirjastokortti kuuluu suomalaisen tasa-arvon ytimeen.”

KIRJOJEN AHMIMISTA. 6B-luokan äidinkielten lista on värikäs: suomen lisäksi kielinä ovat viro, venäjä, turkki, somalia, kurdi sekä albania, dari, aramea, uiguuri ja inguusi. Monen oppilaan suomen kielen taito oli heikko koulunkäynnin alkuvaiheessa, mutta se on selvästi kohentunut lukuhaasteen aikana.

TÄLLÄ PALSTALLA TUNNETTU SUOMALAINEN PALJASTAA KIRJAHYLLYNSÄ SISÄLLÖN.
PAPPI **KAI SADINMAAN** RAKKAIN KIRJALLINEN HAHMO ON DON QUIJOTE.

”RAKASTAN HYPISTELLÄ JA HAISTAA FYYSISETÄ KIRJAA”

KIRJAHYLLYNI

Kai Sadinmaa kasvoi Torniossa ja harrasti intohimoisesti jalkapalloa. Hän ei kuitenkaan päätenyt palloammattilaiseksi vaan papiksi ja kirjailijaksi, joka tunnetaan väkevästä kannanotoistaan.

Vuonna 2014 julkaistun kirjansa *10 teesiä kirkolle* julkistamistilaisuudessa hän teippasi omat teesinsä Helsingin tuomiokirkon oveen, ja vuonna 2017 hän odotti jalkapuussa tuomiokapitulin päätöstä siitä, mitä seurauksia hänelle tulee homoparin vihkimisestä.

Sadinmaan viimeisin teos on viime vuonna ilmestynyt *Kuolleiden kirja*, jossa hän kirjoittaa Malmin hautausmaalla lepäävistä ihmisistä.

”Olen lukenut paljon taustakirjallisuutta omia kirjojani varten, lähinnä tiedonhakuun. Kirjojen lukeminen liittyy aina joko omien kirjojen kirjoittamiseen tai teologisen ajattelun syventämiseen.”

KUINKA PALJON LUET?

”Lähes koko ajan on joku kirja menossa. En välttämättä silti lue paljon. Liikaa menee aikaa nettiin. Kirjallisuus on minulle elinehto, henkireikä todellisuuteen.”

MITÄ LUET TÄLLÄ HETKELLÄ?

”**Juhani Rekolan** kirjaa *Kirkas mystiikka*.”

SUHTEESI E- JA ÄÄNIKIRJOIHIN?

”Luen e-kirjoja, jos se on välttämätöntä enkä saa haluamaani kirjaa muuten hankittua. Rakastan fyysistä kirjaa, hypistellä sitä, haistaa sen. E- tai äänikirja ei voi sitä korvata. En kuuntele äänikirjoja.”

SUOSIKKILAJITYYPPI?

”Romaanit ja tietokirjat ovat suosikkejani. Yhteiskunnalliset, sosiologiset, uskonnolliset ja hengelliset teemat kiinnostavat minua.”

MITEN JÄRJESTÄT KIRJASI?

”Minulla on kolme erillistä kirjahyllyä. Yhden olen rakentanut kahdesta lankusta, joiden välissä tukipilareina on kasa kirjoja. Yksi hyllyistä on melko epäkäytännöllinen. Se on massiivinen, ja siinä on vain kaksi aivan liian leveää hyllyä. Kirjani ovat hyllyissä sikin sokin. Olen järjestänyt ne jossain vaiheessa temattisesti, mutta ajan myötä ne ovat menneet sekaisin.”

RAKKAIN KIRJASI?

”*Karamazovin veljekset*. Kirjalla oli suuri vaikutus. Luin sen, kun opiskelin teologiaa Helsingin yliopistossa. Se opetti enemmän teologiasta, ihmisestä, maailmasta ja Jumalasta kuin kaikki teologiset opinnot yhteensä.”

KIRJA, JONKA HALUAISIT LUKEA?

”**Emmanuel Carreren** *The Kingdom*.”

MIKÄ SAI SINUT KIRJOITTAMAAN?

”Pakko jäsentää omia ajatuksia. Kirjoittaminen on minulle ajattelua ja yhteyden löytämistä.”

→ Kai Sadinmaa

Lukutaidon kehitys on kohentanut oppimistuloksia kaikissa aineissa. Luokalla on hyvä työrauha ja keskittymiskyky. Päivittäin vietetään hiljainen lukuhetki ruokailun jälkeen, ja viikko-ohjelmaan kuuluu lukutunti ja lukupiiri. Viikonlopuksi oppilaat saavat 10–20 sivun lukuläksyn valitsemastaan kirjasta.

Monet oppilaista suorastaan ahmivat luettavaa. Kirjojen joukossa on seikkailua, fantasiaa, huumoria, tietokirjoja tai vaikkapa koraania. Lukuläksyn voi suorittaa myös muilla kielillä kuin suomeksi.

Yllättäen pojat ovat kunnostautuneet lukuennäytysten haalimisessa. Kontulan kirjastossa on saatu ihmetellä oppilaita, jotka palauttavat urheilukassillisen kirjoja ja lähtiessään lainaavat vastaavan satsin.

KIRJABILEITÄ. Kirjaston henkilökunta antaa oppilaille auliisti vinkkejä uutuuskirjoista ja lastenklassikoista.

”Lukeminen ehkäisee syrjäytymistä ja lisää kykyä eläytyä toisten asemaan. Olen ilolla seurannut, miten levottomistakin lapsista voi tulla kirjastofaneja, jotka haluavat opiskella pitkälle”, Satu Ahonen kertoo.

Lukuhaaste on Keinutien 6B-luokalle ylpeyden

aihe, jossa kilpaillaan yhteisen tavoitteen puolesta, ei toisia vastaan. Saavutuksista myös palkitaan oppilaiden toiveita täyttämällä: tuhatlukujen ylitystä on juhlistettu kirjabileillä ja leffäkynneillä.

Luokan saavutus on upea aikana, jolloin digitaalisen virikkeet vievät lapsilta ison osan päivästä. Koulu ja kirjasto ovat osoittaneet merkityksensä: ne voivat tasoittaa kulttuurieroja kantasuomalaisen ja maahanmuuttajien välillä. ■

KADONNUTTA LUKU-AIKAA ETSIMÄSSÄ

ESSEE

PARIKYMPPIKÄN ON KADONNUT KESKITTYMISKYKY. NUKKUMAAN MENNESSÄ ON MUKAVAMPI KATSOA TIKTOK-VIDEOITA. LUKEMISEEN VOI KUITENKIN PALATA JA SITÄ VOI MYÖS HARJOITELLA, KIRJOITTA TOIMITTAJAOPISKELIJA SAANA SIPOLA.

Joukko nuoria aikuisia, jotka ovat jo loppusuoralla korkeakoulututkinnossaan, nojalee luentosalin pöytiin. Luennoitsijan ääni kuulostaa kaukaiselta, kun hän vaihtaa tietokoneelta opetuksen liittyviä slideja.

”Ja kurssimateriaaleihin kuuluu pari kirjaa, joita käytätte lähteinä...”

Monen suusta kuuluu pieni huokaus. Opiskelijat, minä mukaan lukien, alamme mutisemaan närkästyneinä. Todella kypsää.

Luennon jälkeen lounaalla keskustelemme siitä, kuinka meillä ei ole aikaa lukea kirjoja. Joku heittää, että hänellä ei yksinkertaisesti riitä keskittymiskyky istumaan paikoillaan. Parin kaverin mielestä on ihan mukavaa vaihtelua saada oikeaa luettavaa. 22-vuotias ryhmätoverini **Joonas** on yksi heistä – hän rakastaa oppia uutta ja lukea toisten ihmisten tutkimuksia. 25-vuotias **Sofia** puolestaan hihkuu ilosta, kun löytää luentomateriaalia äänikirjojen muodossa. Hän kuuntelee äänikirjoja ja podcasteja paljon autoillessaan.

Nuoretkin lukevat päivittäin, mutta mitä tai miten he lukevat, on muuttanut muotoaan nyky maailman mukana. Tietenkin on edelleen niitäkin lukutoukkia, jotka lukevat 70 kirjaa vuodessa. Niin kuin edellä mainittu Joonas. Jos parikymmenen henkilön kaveripiiristäni etsisi kuitenkin henkilöt, jotka lukevat ylipäättään kirjoja vapaa-ajalla, heitä olisi viisi. Heistäkin pari lukee vain kaksi tai kolme kirjaa

vuodessa, yleensä elämäkertoja. Itse myönnän, että luin viimeksi kokonaisen kirjan viime syksynä: 300 sivuisen jännityspokkarin. Se oli ainoa kirja, jonka luin viime vuonna.

LUEMME JATKUVASTI. Kun olin vielä lapsi, saatoin lukea kuukauden sisään viisi eri kirjaa. *Neiti etsiviä*, *Harry Pottereita*, *Molly Malonea*, *Nummelan ponitalia*... You name it. Ennen älylaitteiden aikaa kirjat olivat hyvä viihdemuoto. Vapaa-ajan lukeminen on kuitenkin jatkunut tähänkin päivään asti ja muuttunut oikeastaan jopa päivittäiseksi. Olen huomannut, että niin on monilla muillakin. Lukemistottumukset ovat vain muovautuneet niistä pienistä lastenkirjoista ja romaaneista digitalisaation maailmaan. Luemme koko ajan silmillämme, vaikka tietoisuutemme sitä ei välttämättä havaitsekaan.

Isoin tekijä on vanha tuttu sosiaalinen media. Me pläämmme erilaisia sivustoja, tilejä ja profiileja päivittäin – ja samalla luemme. Ensin vastaan tulee huomiota herättävä postaus, johon on yhdistetty linkki mielenkiintoiseen artikkeliin tai blogipostaukseen – ja tadaa, meidät on koukuttettu lukemaan teksti. Saatan kuluttaa mobiililaitteella pitkiäkin hetkiä, jos löydän kiinnostavia tekstejä toisensa jälkeen.

Hyvä ystäväni **Ella** on huomannut, että lukee myös loppujen lopuksi päivittäin melko paljon. Lukeminen on vain hetkittäistä ja lyhytkestoista, vähän niin kuin pätkälukemista. Ellalla on kännykkään asennettuna Ylen Uutisvah-ti-sovellus, joka ilmoittaa päivän pääuutisista heti aamulla, joten hän käyttää sen kymmenen minuuttia aamusta niiden lukemiseen. Lounaalla seuraavat viisitoista minuuttia ja kahvitaulla seuraavat viisi minuuttia. Ennen nukkumaanmeno Ella selaa mieluummin TikTok- videoita, koska se vie ajatukset muualle arkiasioista.

Aivomme käyttävät myös paljon energiaa jo pelkästään esimerkiksi työmatkalla nähtyihin mainoksiin tai radion kuunteluun. Maailma on täynnä ärsykeitä, joihin aivojemme pienet kalaset nappaavat kiinni. Kaipaamme ärsykeitä silloinkin, kun pitää olla paikoillaan. Esimerkiksi jos odotan bussia pysäkillä, tuntuu oudolta seisoa vain hiljaa ja tuijotella maisemia, sen sijaan että selaisin kännykkää. Hiljaa seisominen ja tuijottaminen pysäkillä näyttää jopa

jo oudolta nykyihmisten käyttäytymismallissa. Siskollani on myös ärsyttävä piirre pelata kännykällä samaan aikaan, kun hän katsoo elokuvaa. Eli leffaakin katsoessa on pakko näprätä jotain, eikä vain istua hiljaa paikoillaan sen parisen tuntia.

Olemme myös ehkä jo tottuneet tiettyihin tekstityypppeihin, joten opintomateriaali saattaa maistua kuivalta puulta, eikä sivuja jaksaisi selata. Se tuntuu vähän samalta kuin juoksisi tervassa. Prosessin aloittamista hidastaa myös tietoisuus siitä, että sivuja on paljon aiheesta, joka ei välttämättä kiinnosta yhtään. Mieluummin lukisin siitä, kuinka turkulainen opiskelija myi suurimman osan tavaroistaan ja muutti pakettiautoon asumaan.

YHÄ SUOSITTUA. Luulin, että lukeminen ei ole enää kovin monen nuoren harrastus, mutta tilastot kertovat iloisia uutisia. Tilastokeskuksen vuoden 2017 vapaa-aikatutkimuksen mukaan lukeminen on yhä suomalaisten yksi suosituimmista harrastuksista. Sen mukaan kirjojen lukeminen on yhä yleistä, etenkin 10–14-vuotiaiden keskuudessa, mutta luettujen kirjojen lukumäärä on pienentynyt. Se voi kertoa myös siitä, että lukeminen on siirtynyt kirjoista johonkin muuhun tapaan tai muotoon, kuten äänikirjojen kuunteluun.

Yle uutisoi esimerkiksi viime syksynä, että suositussa äänikirjapalvelussa BookBeatissa kuuntelijoiden määrä nousi yli sata prosenttia kesään verrattuna. Luettujen kirjojen vähäisyys voi myös tukea ajatustani siitä, että hektisen elämän niukkaa vapaa-aikaa käytetään johonkin muuhun.

Äänikirjoja autoillessaan paljon kuunteleva ystäväni sanoo, että siitä on tullut jo tapa siinä missä joku etsii lempi radiokanavansa heti istuessaan autoon. Harrastuksissakin on kyse ikään kuin tavoista, joihin olemme tottuneet. Ihmiset ovat erilaisia ja niin ovat harrastuksetkin. Joku tykkää menosta ja meiningistä ja lajin fyysisyydestä, kuten ratsastuksesta, ja joku toinen taas pitää oman kotinsa nurkista ja kirjojen tuoksusta. Jälkimmäisenä mainitut eivät ole kuolemassa sukupuuttoon. Uskon, että ystäväni Joonaskin tulee aina rakastamaan kirjojen lukemista ja siirtää rakasta harrastustaan omalle sukupolvelleen.

HARJOITTELE VÄHITELLEN. Onko netissä ja sosiaalisessa mediassa lukemisesta oikeastaan mitään hyötyä, kun kirjat ovat jääneet hyllynpohjalle pölyttymään? Jyväskylän yliopiston tutkijan **Kaisa Leinon** mielestä kaikki lukeminen on hyödyllistä luku- taidon kannalta. Hän kuitenkin sanoo, että ihmiset, jotka ovat tottuneet lukemaan lyhyitä tekstejä eivät ole tottuneet pitkäjänteisyyteen. Lukemista voi kuitenkin harjoitella.

MIELUUMMIN LUKISIN SIITÄ, KUINKA TURKULAINEN OPISKELIJA MYI SUURIMMAN OSAN TAVAROISTAAN JA MUUTTI PAKETTIAUTOON ASUMAAN.

”Mitä enemmän sitä tekee, sitä helpompaa se on. Jos ei ole tottunut lukija, pitää lähteä harjoittelemaan pikkuhiljaa”, hän kertoo.

Pienenä totuin lukemaan fiktiota ja rakastamaan eriskummallisia tarinoita erilaisista maailmoista, koska se rikkoi harmaata arkeani ja räjäytti mielikuvitukseni. Kun joku työntää tylsän kurssikirjan käteeni, minun ei tee mieli yhtään lukea sitä. Leino painottaakin motivaation tärkeyttä lukemisharrastuksen aloittamisessa. Omasta näkökulmastani kirjojen lukemattomuus tuntuu johtuvan myös yksinkertaisesti kiinnostuksen puutteesta.

”Se johtuu siitä, että ei ole löytänyt oikeanlaista lukemista”, Leino selittää. ”Ei pidä olla myöskään liian tiukka vaatimustason kanssa. Oma tyyliä voi lähteä etsimään hitaasti”. Hän vinkkaa, että oman lukemisen löytämiseksi voi kävellä suoraan kirjastoon ja jutella kirjaston työntekijän kanssa. He osaavat auttaa seulomaan kirjoista itselle sopivia. Leino muistuttaa myös, että kavereitakin voi saada hyviä kirjavinkkejä. Komppaan tässä asiassa tutkijaa, sillä olen saanut kyllä parhaat lukukokemukset juuri tarkkailemalla sitä, mitä muut ikäiseni ihmiset lukevat ympärilläni.

Leino toteaa, että lukemistottumuksia on hyvä kuitenkin tarkkailla pidemmän aikavälin kautta. ”Vaikka nuoret eivät lue niin hirveästi, niin se lukuinnostus kuitenkin tulee uudestaan elämäntilanteiden muuttuessa”.

Minä puolestani voin hyvinkin uskoa tätä lausahdusta. Voin jo kuvitella itseni elämäntilanteeseen, jossa opiskelukiireet ovat vähentyneet, eikä minun tarvitse murehtia kirjainmateriaaleista, joita pitäisi kahlata läpi viikoittain. Voisin ottaa jonkun roskaromantiikkapokkarin, jonka olen unohtanut laatikon pohjalle ja aloittaa vapaa-ajan lukemisharrastuksen uudelleen. Ihan niin kuin lapsena. ■

TÄLLÄ PALSTALLA TUNNETUT IHMISET KERTOAVAT, MITEN HE SAAVAT ITSENSÄ LIIKKEELLE. **PETRONELLA GRAHN** PALKITSEE ITSENSÄ TEKEMÄLLÄ JOTAKIN, MITÄ EI OLE PYYDETTY.

RUTIINEJA KAAOKSEN KESKELLE

NÄIN SAAN AIKAAN

Petronella Grahnia kiinnostaa aina se tehtävä, jota ei ole pakko tehdä juuri nyt. "Tunnen itseni ja tiedän, että minulla on kimurantti luonne. Luova ihminen luo uutta, ja siksi mielenkiinto on aina uusissa jutuissa, eikä niissä, mitä pitää tehdä juuri silloin. Nehän on ajatuksissa jo tehty", hän kuvailee. Grahn ei kuitenkaan tapaa jäädä odottelemaan innostuksen tuleamista. Hän huomauttaa, että kun omasta lahjasta tulee työ ja ammatti, yhtälöön tulee väkisinkin myös itsensä pakottamista.

Satutaiteilija, kuvittaja ja tarinankertoja Grahn on luonut *Pomenia*-nimellä tunnetun satumaailman, johon kuuluu muun muassa satukirja ja varhaiskasvatustuotteita. Tulossa on muun muassa *Pomenia*-satukirjojen sarja, niihin luodut varhaiskasvatustuotteet ja muita brändituotteita.

Yli 20 vuoden ajan kehityksessä satumaailmassa on riittänyt tekemistä. Kun Grahnilla on vielä kuusi lasta ja koira, kalenterissa ei varsinaisesti ole ollut tyhjiä aukkoja. Pikku pakottaminen on tullut tutuksi, koska flow-tilan houkuttelemiselle ei yksinkertaisesti ole aikaa.

"Jos odottaisin flow'ta, odottaisin sitä vielä kymmenen vuoden päästäkin."

PALKKIOKSI KETTU.

Grahnille paras tapa saada järjestystä kaaokseen on pitää kiinni jonkinlaisesta säännöllisyydestä ja rutiineista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että pitäisi noudattaa jonkun muun tekemiä sääntöjä.

↓ **Petronella Grahnin vinkki:** "Jos luovuus menee tukkoon, kokeile jotakin muuta. Älä jää jumiin pyörimään vaan pysy liikkeessä, niin tilanne alkaa purkautua."

Perheen kotona on tietty rytmi, jolla iso porukka saa arjen sujumaan. "Sillä tavalla pysyy pakka kasassa." Välillä on myös itsensä palkitsemisen vuoro. Grahnille se tarkoittaa sitä, että hän tekee jotakin, mitä kukaan ei ole pyytänyt tai tilannut ja mitä ei tarvitse ahtaa mihinkään muottiin. Viimeksi se oli uusi hahmo, pikku kettu, joka seikkailee nyt mukana *Pomeniassa*.

Kalenterissa on myös pro bono -työnä tehtävä seinämaalaukset kirjastoon, joka tuntuu palauttavalta puuhalta. Vaikka piirtäminen on Grahnin työtä, seinälle maalaaminen on aivan eri asia kuin digitaalinen tekeminen.

"Seinämaalaukset on täysin fyysinen työ. On ihanaa tuntea itsensä uupuneeksi ja nähdä satukirjan maailma seinällä."

RIITTÄVÄ TASO. Yksi stressitekijä luovassa työssä on se, ettei omia töitä voi mitenkään ulkoistaa. Kaikki on kiinni siitä, missä tahdissa itse pystyy töitä tekemään.

Grahn voisi viettää vaikka kokonaisen vuoden yhden piirroksen parissa. Siksi hän kipuilee koko ajan riittävän tason kanssa.

Hyvä tapa opetella irti päästämisen taito oli tehdä töitä kaupallisella puolella lastenvaatebrändissä. Kun aika on rahaa, ylenmääräinen viimeistely ei ole edes mahdollista.

Kun oman työn näkee julki myöhemmin, virheiden tai parannettavien kohtien näkeminen harmittaa. Niinä hetkinä Grahn neuvoo hyväksymään oman keskeneräisyytensä.

"Elämä on oppimista ja kesken olemista."

MARIKA HELOVUO ON KIRJALLISUUSKOULUTTAJA, JONKA MISSIO ON SAADA KAIKKI LUKEMAAN ENEMMÄN. VAPAA-AJALLAAN HÄN MIELUITEN BLOGGAA, KOKKAA JA LUKEE.

KIRJAVINKKARI

AUTOFIKTION KÄÄNTÖPUOLI

Kun kirjailija kirjoittaa fiktiota, hän kirjoittaa väistämättä aina myös itsestään ja siitä, mitä on kokenut, nähnyt ja tuntenut. Kukaan ei pysty eliminoimaan itseään kokonaan kirjoittamastaan, vaikka tarina olisi sijoitettu toiselle planeetalle. Lukijalle fiktion lukeminen on kuitenkin helppoa. Koska kaikki on potentiaalisesti fiktiota, voi vain antaa tarinan viedä.

Autofiktion kanssa on toisin. Ainakin minä huomaan joutuvani usein pulaan. Alan miettiä asioita, joita en tyypillisen fiktion parissa pohdi koskaan. Kuten esimerkiksi sitä, tapahtuiko kaikki todella noin? Onko henkilö X oikeasti ärsyttävä? Kuinka kirjailija voi muistaa käyneensä suihkussa joulukuun 12. päivänä vuonna 1987 ja hieroneensa silloin ihoonsa laventelintuoksuista saippuaa? Miksi lukemisesta on tullut näin hankalaa? Eikö autofiktiobuumi voisi jo loppua?

Mikäli ei pelkää kysymystulvaa, voi tutustua rohkeasti vaikka näihin kolmeen. Ne edustavat autofiktiota parhaimmillaan. Onnea matkaan!

Édouard Louis: *Ei enää Eddy* (Tammi, 2019, suom. Lotta Toivanen)

Tom Malmqvist: *Ilma joka meitä ympäröi* (S&S, 2020, suom. Outi Menna)

Herman Koch: *Suomen päivät* (Siltala, 2020, suom. Antero Helasvuo)

EDDY BELLEGUEULE on pienestä asti erilainen kuin muut pojat: maneereiltaan feminiinisempi, luonteeltaan herkempi ja kasvoiltaan kauniimpi. Ahdasmielinen isä ei tätä kestä ja yrittää vääntää poikaansa väkivalloin maskuliinisemmän miehen muottiin. Äidiltäkään ei tukea heru. Yhtään ystävää ei ole. Perheen elämä köyhyysrajan alapuolella on yhtä surkeaa kituuttamista. Tulevaisuus näyttää mustalta, mutta jostain kaikkien kiusaama Eddy löytää kuitenkin voiman olla juuri sellainen kuin on.

Kirjailija **Édouard Louis** oli entisessä elämässään samanniminen kuin romaaninsa päähenkilö ja kirja pohjautuu hänen kokemuksiinsa. Teos aiheutti ilmestyessään Ranskassa kohun, sillä lukijat eivät voineet uskoa todeksi, että heidän maastaan voisi löytyä kuvattua kaltaista ahdasmielisyyttä, puutetta, toivotomuutta, homofobiaa ja väkivallan ihannoitua.

KOSKETTAVALLA ESIKOISROMAANILLAAN *Joka hetki olemme yhä elossa* lukijoita itkettänyt **Tom Malmqvist** itkettää taas. Jälleen hän kertoo itsestään ja omasta elämästään, mutta tekee nyt epäsuoremmin, toisen henkilön kautta. Tuo toinen on Mikael K, raa'asti murhattu yksinäinen postilajittelija, jonka ruumis löytyi Malmqvistin kotikaupungista Huddingesta tämän ollessa teini-ikäinen.

Mikael K:n tapaus alkaa vaivata Malmqvistia aikuisena ja hän haluaa selvittää, mitä oikein tapahtui. Tai pikemminkin: kuka ja millainen ihminen Mikael K. oli. Malmqvist liikkuu taitavasti aikatasolta toiselle ja yhdistää syvälliset pohdintansa yksinäisyydestä, unohduksesta, ihmiselämän lyhyydestä ja arvaamattomuudesta selkeäksi ja helppolukuiseksi kokonaisuudeksi.

PALKITTU HOLLANTILAISKIRJAILIJA Herman Koch vietti 19-vuotiaana puoli vuotta Lieksassa maataloustöitä tehden. Jo silloin hankala isäsuhte leimaa hänen elämänsä ja se jäyttää häntä vielä viisikymppisenäkin. Isään kietoutuu lopulta kaikki.

Suomen päivät poikkeaa monin tavoin Kochin aikaisemmasta tuotannosta. Tällä kertaa hän ei ole nautinnollisen piruileva, vaan on rakentanut löyhän ja tunteikkaankin kokoelman muistoistaan ja elämänsä käännekohdista. Totista autofiktioperinnettä Koch sentään tökkäisee, kun hän muistelee sivukaupalla sitä, ettei oikeastaan muista yhtään mitään.

KirjastoPRO

KIRJASTOAMMATTILAISTEN LEHTI

KOLUMNI HANNA KAISTI	33
TEKNOLOGIA KORONA KIIHDYTTI STRIIMAUSTA	34–35
LUKUTAITO UUTTA TUKEA HEIKOILLE LUKIJOILLE	36–38
KOLUMNI MIKA KÄHKÖNEN	39
PODCASTIT LAHDEN PIONEERIT	40–43
PODCASTIT PROJEKTI NEW YORKISSA	44–46
KAPULA KIERTOON ARJA NEVALA	47

KIRJASTON LIBBY-SOVELLUS PÄIHITTI KAUPALLISET

KOLUMNI

Olin tänä keväänä vuorotteluvapaalla. Korona muutti vuorotteluvapaan suunnitelmat. Se pyyhkäisi pois harrastukset ja suunnitellut pitkät ulkomaanmatkat. Vietin paljon aikaa kotona, pihalla ja metsässä. Kuuntelin valtavan määrän äänikirjoja. Samalla tulin testanneeksi monia äänikirjapalveluita.

Siirryin kevään ja kesän mittaan yhdestä äänikirjapalvelusta toiseen. Aloitin kirjaston Ellibs-palvelun äänikirjoista, mutta vähitellen testasin myös lähes kaikki kaupalliset äänikirjapalvelut. Käytin eri palvelutarjoajien ilmaiset kokeilukuukaudet, yhden kerrallaan.

En huomannut suuriakaan eroja eri palvelutarjoajien välillä. Äänikirjavalikoima ja toiminnot olivat samantyyppisiä kaikissa kokeilemissani palveluissa. Äänikirjojen suurkuluttajana suomenkielinen äänikirjatarjonta alkoi tuntua liian suppealta.

LIBBYN TARJONTA, MAKSUTTOMUUS JA HELPPOKÄYTTÖISYYS SOPII MINUN TARPEISIINI.

Hanna Kaisti
Kirjoittaja on informaatikko Hämeenlinnan kaupungin kirjastossa.

Valikoima laajeni huomattavasti, kun siirryin suomenkielisistä äänikirjoista englanninkielisiin. Monissa kaupallisissa äänikirjapalveluissa kirjoja tarjotaan useammalla kielellä. Erityisen mukavaa oli kuunnella kirjailijan itsensä lukemia kirjoja, tai kirjoja, joissa on pätkiä minulle tuntemattomilla kielillä. Painetussa tekstissä voisin vain arvella, miltä eri xhosan tai tswanankieliset lauseet kuulostaisivat, mutta äänikirjassa se oli saumaton osa tarinaa.

SIIRRYIN LOPULTA Amazonin omistaman, maailman laajimman äänikirjapalvelun Audiblen asiakkaaksi. Kirjavalikoiman runsauden suhteen olin äänikirjataivaassa. Kohtuuhintaisella kuukausisopimuksella sain kuitenkin

vain yhden tai kaksi äänikirjaa kuukaudessa. Suurkuluttajalle se ei riittänyt.

Lopulta irtisanoin kaupalliset palvelut ja päädyin siihen mistä lähdin liikkeelle, kirjaston tarjoamaan maksuttomaan äänikirjapalveluun. Löysin nimittäin kirjaston Overdrive-palvelun ja sen erinomaisen mobiilisovelluksen Libbyn. Kokoelman e-kirjat ja äänikirjat ovat pääasiassa englanninkielisiä.

Kaikkien äänikirjakokeilujen jälkeen rakastuin Libby-sovellukseen. Libbyn tarjonta, maksuttomuus ja helppokäyttöisyys sopii minun tarpeisiini. Kuukaudessa voin kuunnella rajattomasti äänikirjoja, jos palautan jo kuunnellut äänikirjat kirjastoon. Libbyssä minulla voi olla viisi äänikirjaa tai e-kirjaa yhtä aikaa lainassa. Valikoima on sen verran suuri, että olen aina löytänyt mieleistä kuunneltavaa.

Kirjaston äänikirjatarjonta peittosi lopulta kaupalliset palvelut kuusi nolla. Kiitos kirjasto!

Korona kiihdytti striimausta

POIKKEUSTILAN MYÖTÄ KIRJASTOJEN LUKUVIDEOILLE NEUVOTELTIIN PIKAISELLA AIKATAULULLA SOPIMUS, JOSSA VIDEOIDEN TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSIA MAKSETTIIN UUDELLA TAVALLA. RAHAT KORVAUKSIIN OTETTIIN KUNTIEN YHTEISEN E-KIRJASTON SELVITYSHANKKEESTA.

Kirjojen tekijänoikeudet muuttuvat hitaasti. Koronan takia viime keväänä tapahtui kuitenkin yllättävä ja nopea liikkahdus.

Helsingin kaupunginkirjasto ja kirjailijoiden ja kuvittajien tekijänoikeuksia valvovat Sanasto ja Kopiosto laativat karanteenin aikana uuden tekijänoikeussopimuksen.

Sopimuksen avulla ennakoitiin kasvavaa nettistriimausta eli suoratoistoa. Koronan aikana kirjastot tuottivat nettiin aiempaa enemmän kirjoihin liittyviä lukuvideoita, joita asiakkaat voivat katsoa netissä.

Samalla alkoi kiertää huhuja siitä, että videoiden toteutukseen käytettäisiin rahaa kuntien yhteisen e-kirjaston hankkeesta. Yhteiselle e-kirjastolle tarkoitettua rahaa ei kuitenkaan käytetty varsinaisesti videoiden toteutukseen, vaan videoista maksettuihin tekijänoikeuskorvauksiin.

”Tekijänoikeuksia valvova Sanasto oli asiassa aloitteellinen. He ehdottivat keskitettyä lisenssiä poikkeusoloihin”, yleisten kirjastojen konsortion puheenjohtaja **Virva Nousiainen-Hiiri** kertoo.

LUPA KOKEILLA. Ennen kokeilun aloittamista Helsingin kaupunginkirjasto konsultoi tekijänoikeustahojen lisäksi myös Opetus- ja kulttuuriministeriötä siitä, että e-kirjaston selvittämiseen tarkoitettua rahaa voi käyttää uuden tekijänoikeuskorvausmallin kokeiluun.

Poikkeusaikana syntynyt luparatkaisu oli ensimmäinen keskitetty kirjallisuuden tekijänoikeuslupa kirjastokentälle.

Esimerkiksi lukuvideoihin ei ole aiemmin voinut hankkia lupaa Sanaston lupakaupasta. Jatkossa kokeilusta saadun tiedon perusteella pyritään

↑ **Virva Nousiainen-Hiiri** kertoo, että **koronaviruspandemia viivästytti e-kirjasto-selvitystä.**

helpottamaan entisestään kirjojen käyttöä kirjastoissa esimerkiksi kuntakohtaisilla vuosiluvilla.

Karanteeniajan kokeilun korvaukset puolestaan jyvitettiin sen perusteella, miten paljon aineistoja käytettiin. Malli muistuttaa musiikintekijöille maksettavia teostokorvauksia. Rahaa tekijänoikeuksien pilotointiin käytettiin 24 000 euroa.

ALKOI SATUTUNNEISTA. Tarve korvauskäytäntöjen yksinkertaistamiseen syntyi kirjastojen järjestämistä lasten satutunneista. Vaikka poikkeustila sulki kirjastot, oli palveluille edelleen tarve.

Verkkoon lähetetyllä satutunnilla luettiin lapsille satuja tai näytettiin kuvia, joten materiaalin käytöstä piti maksaa asianmukainen korvaus.

”Tässä on kyse uudelleenkäytöstä. Me näemme hankkeessa digimedian laajempaa asiana kuin pelkkänä elektronisena kirjana. Kirjallisuutta voi esitellä digitaalisessa muodossa useilla tavoilla”, Nousiainen-Hiiri avaa kokeilun taustoja.

OSA JÄI RANNALLE. Virva Nousiainen-Hiiri pitää kokeilua tärkeänä, vaikka täysin onnistunut pilotointi ei hänestä ollut.

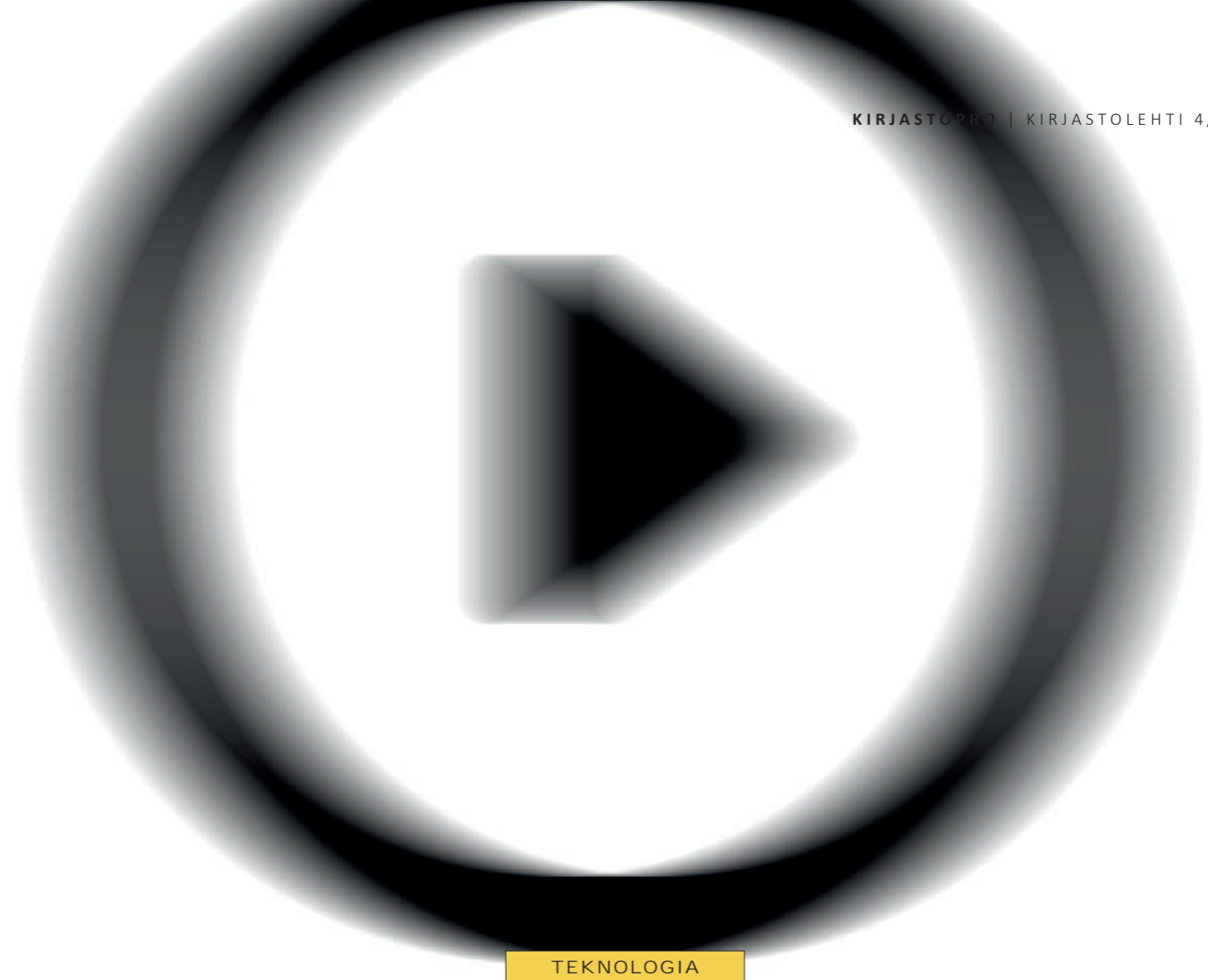
Kokeilu kattoi koko Suomen, mutta kaikki kirjastot eivät pystyneet osallistumaan siihen.

”Yksi suurimmista haasteista toteutuksessa oli se, että missä kaikissa kanavissa satutunteja, kirjallisuusvinkkejä tai muita kirjallisuuteen liittyviä suoratoistoja tai niiden tallenteita voi jakaa. Sopimuksen mukaan näitä oli kaksi eli Kirjastokaista ja Helsinki-kanava, jotta raportointi voitiin tehdä”, Nousiainen-Hiiri kertoo.

HETKEN VILLITYS? Suoratoistoja on tehty maailmalla jo melkein yli vuosikymmenen ajan. Miksi suoratoistopalveluiden lisenssit saatiin pilotoitua vasta nyt?

”Varmastikin poikkeusolojen alkaessa tarve toteuttaa lukuvideoita verkkoon nousi niin merkittävästi. Siksi keskitetty tekijänoikeussopimus haluttiin neuvotella juuri nyt”, toiminnanjohtaja **Anne Salomaa** kommentoi Sanastosta.

Vielä ei osata arvioida, kuinka paljon nettilyhetyksiä aiotaan toteuttaa kirjastoissa jatkossa. Laadukkaiden videoiden tuottaminen vaatii resursseja ja taitoja. Epäilyksiä herättää myös, säilyttävätkö kirjastojen nopeasti tuottamat striimit suosionsa poikkeustilan jälkeen.

TEKNOLOGIA

E-KIRJASTO SELVITYKSESSÄ. Kuntien yhteisen e-kirjaston selvittäminen on osa Helsingin kaupunginkirjaston vetämää Digimedian palvelukonsepti-nimistä hanketta. Asiasta on keskusteltu julkisuudessa vuosia.

Vaikka lupakäytäntöjen osalta on pilotoitu nyt uusia malleja, koronakaranteeni viivästytti hankkeen etenemistä. Virva Nousiainen-Hiiri kertoo, että selvitykselle tullaan todennäköisesti anomaan lisää aikaa Opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Hanke on kuitenkin rahoituksen puolesta myötätulessa. Viime tammikuussa Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi 250 000 euroa yleisten kirjastojen digimedian alustakokeiluihin, josta myös kokeilun tekijänoikeuskorvaukset maksetaan. Lisäksi myönnettiin 130 000 euroa Digimedian palvelukonseptiselvitykseen.

Kevään aikana hankkeelle on rekrytoitu projektipäällikkö. Toimessa aloitti kesäkuun alussa **Suvi Sivulainen**.

Kesällä tuli tieto, että hallitus ehdottaa 800 000 euron avustusta lasten ja nuorten e-aineistojen hankintaan.

DIGIKIRJASTO KAIKILLE. Kuntien yhteisellä e-kirjastolla halutaan digitaalisen median kokoelmat kaikkien suomalaisten käyttöön.

Toisaalta on harhaanjohtavaa puhua digitaalisen median kohdalla ”kokoelmista”. Kyse on lisensseistä, joiden pohjalta kirjastoilla on oikeus lainata sähköistä aineistoa sovittun ajan.

Tällä hetkellä lisenssoikeudet ovat rajautuneet eri kirjastokimppojen ja kuntarajojen sisälle. Eri kirjastojen lisenssit vaihtelevat, sillä oikeudet on hankittu paikallisesti.

Asiakkaan kannalta nykyinen käytäntö tarkoittaa, että isommilla paikkakunnilla lainattavaa on enemmän kuin pienempien paikkakuntien kirjastoissa.

Lisäksi e-kirjoja ei esimerkiksi ole mahdollista hankkia kaukopalveluina samalla tavalla kuin perinteisiä kirjoja. Lainataksaan digitaalista mediaa on rekisteröidyttävä kulloisenkin kirjaston asiakkaaksi.

Digimediaa koskevan hankkeen loppuraportin on tarkoitus valmistua ensi vuoden kevääseen mennessä.

”Sen jälkeen tiedetään, millä edellytyksillä on mahdollista toteuttaa valtakunnallinen digitaalisen median käyttöpalvelu yleisten kirjastojen asiakkaille”, Nousiainen-Hiiri sanoo. ■

Käsikirja nollakäyttäjille

LUKUTAITO

LUKULUX ON KÄSIKIRJA KIRJASTOLAISILLE, JOTKA TEKEVÄT TYÖTÄ IHMISTEN KANSSA, JOTKA EIVÄT LUE EIVÄTKÄ KÄYTÄ KIRJASTOA.

On paljon ihmisiä, joille tämä rakennus ei merkitse mitään. Tätä taloa ei ole heille olemassa, koska he kokevat, että täällä ei ole heille mitään”, sanoo Erityis-

palveluiden tiimin informaattikko **Tarja Rajala** Turun kaupunginkirjaston aurinkoisella sisäpihalla.

”Se on kirjastolaisille vähän arkakin asia, koska ei oikein tiedetä, mitä lukemattomien kanssa pitäisi tehdä. Heidät on ehkä vähän unohdettu.”

Eniten kirjastoa vierastavat 16–35-vuotiaat nuoret ja aikuiset. Lokakuussa heidän tavoittamiseksi julkaistaan Lukulux-nettikäsikirja, joka on ”luotu ihan tyhjästä”. Käsikirja on suunnattu kirjastolaisille, muille nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille tai kenelle tahansa nuoren lukemista tukevalle aikuiselle.

Käsikirja on kehitetty Lukemattomat mahdollisuudet -projektissa, jossa ovat mukana Turun ja Seinäjoen AMK:t sekä Turun ja Seinäjoen kaupunginkirjastot sekä Jyväskylän yliopisto. Hanketta vetää lehtori, projektipäällikkö **Ritva Hyttinen** Turun ammattikorkeakoulusta. Kirjastoalan opiskelijat ovat olleet vahvasti mukana testaamassa toimintamalleja ja kehittämässä menetelmiä.

Mistä käsikirjan nimi Lukulux tulee?

”Lukeminen on luksusta. Valaistuminen on se juttu. Sen ymmärtäminen, että kirjastossa voi olla jotain juuri minulle”, Tarja Rajala sanoo.

Lukulux-käsikirjan käyttäjän olisi hyvä suorittaa ensin Lukuohjaaja-koulutus. Siitä saa keinoja hankkiin paikkoihin ja uskoa siihen, että lukemattomia pystyy auttamaan.

↑ **Tarja Rajalan mukaan Lukulux-nimi tulee siitä, että lukeminen on luksusta.**

EI POPPAKONSTEJA. Heti aluksi Lukuluxissa painotetaan, että tarjolla on käytännössä testattuja toimintatapoja, mutta ei poppakonsteja. Kirjan neuvoja voi soveltaa luovasti.

Yksi asia on kaiken perusta: yhteistyö kirjaston ulkopuolisten tahojen kanssa.

Yhteistyökumppani voi tulla vaikka työllisyyspalveluista tai ammattikoulusta. Siellä kerätään ryhmä, jonka kanssa kirjaston lukuohjaaja alkaa työskennellä.

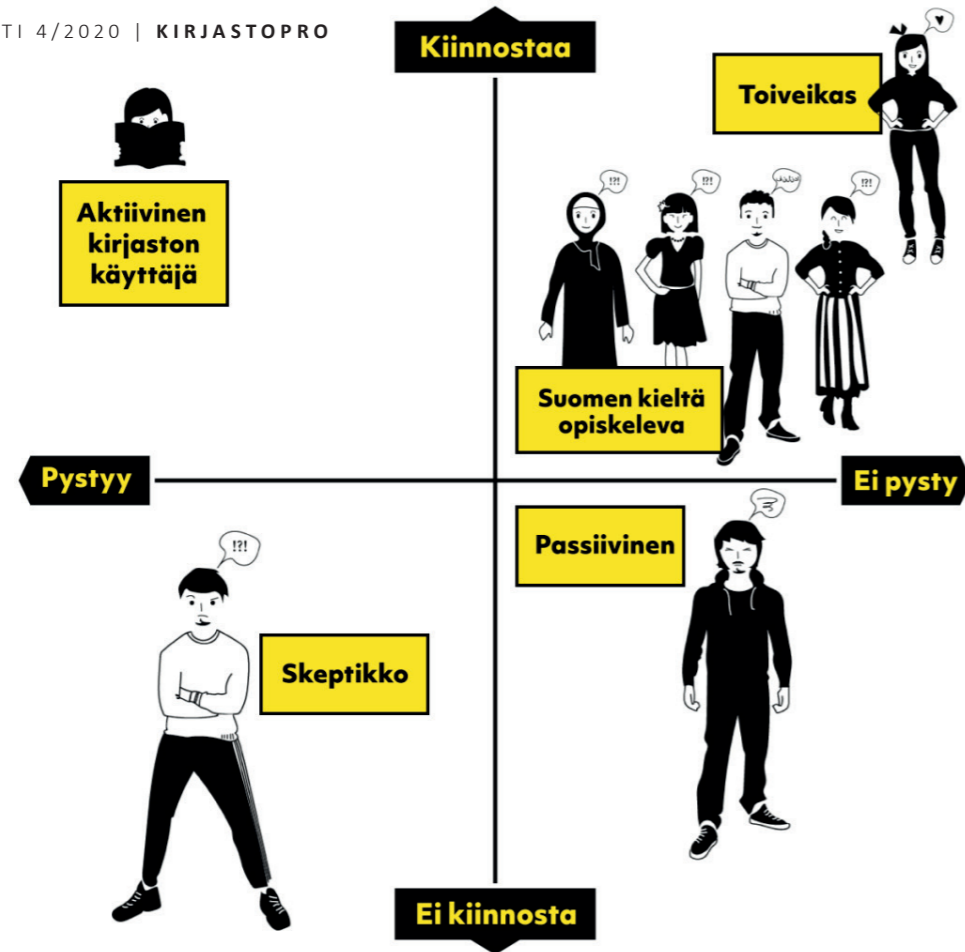
Ryhmä tapaa kolme kertaa. Aluksi ollaan nuorten omissa paikoissa. Vasta viimeisellä kerralla mennään kirjastoon.

Lukuluxissa on tehtäviä, joiden avulla houkutelaa nuoria kertomaan siitä, mikä heitä kiinnostaa. Menetelmällä ei ole niin väliä, kunhan saadaan kaivettua esiin se nuoren oma juttu.

”Yksinkertaisin on ehkä kamerarullatekniikka. Nuori etsii puhelimestaan kuvan, joka jotenkin kuvastaa häntä. Siitä saa kertoa, mutta ei ole pakko.

Siitä voi myös kirjoittaa. Kun kiinnostuksen kohde löytyy, on helpompi näyttää, että hei, kirjastossa on tällaistakin”, Tarja Rajala tähdentää.

”Vetäjä voi ehdottaa jotakin, mutta nuoret valitsevat itse teeman. Se voi olla vaikka tietokilpailu. Työpajoissa voidaan myös kirjoittaa tai lukea, mutta kaikki on vapaaehtoista. Vetäjä tekee aina itse mukana, koska tavoitteena on ryhmäytyminen, joka johdattaa tekstien ääreen. Sitä kautta voi herätä kiinnostus lukemiseen.”

Sanataidepajoissa nuoret kirjoittavat mitä haluavat: rap-tekstejä, rocklyrikoita, jännitystä tai kauhua sisältäviä juttuja. Usein he myös jakavat tekstejä toisilleen.

Aina ryhmän vetäminen ei ole helppoa. Tarja Rajalan tiukin paikka on ollut ehkä se, kun hän kohtasi työttömän nuoren miehen, jolla oli ”kädet puuskassa” -asenne: hän ei lukenut mitään, katsoi vain leffoja, mutta ei halunnut koskea kirjaston valikoimiin.

Hän ei myöskään halunnut kirjoittaa mitään.

”Miehen ainoa haave oli se, että hän voisi ostaa hienon urheiluauton ja ajaa sillä lujaa poliisia paikoon. Siihen oli ehkä hieman vaikeaa samaistua.”

Yllättäen mies tuli myöhemmin kertomaan, että oli käynyt hankkimassa kirjastokortin ja halusi jatkaa ryhmässä, koska siellä oli kiinnostavaa ja siellä tapasi ihmisiä. Jotakin oli tapahtunut – hänet oli kuultu ja nähty omana itsenään, tuomitsematta. Ehkä sitä kautta vastustus kirjastoa kohtaan oli sulanut.

LUKEMATTOMIA SYITÄ. Lukulux-kirjaan on kerätty myös taustatietoa lukemattomista: keitä he ovat, miksi he eivät lue ja miten digitaalinen maailma vaikuttaa lukemiseen.

Lukemattomuuden taustalla voi olla keskittymishäiriöitä, erilaisia lukihäiriöitä, diagnooseja, kehitysvammaisuutta, mielenterveyden häiriöitä ja

syrajäytymistä. Kaikissa tapauksissa heikko lukutaito rajoittaa ihmisen elämää.

Oikeastaan Tarja Rajala on huolissaan kaikista toisen asteen opiskelijoista. Siinä kohdassa nuoret useimmiten lopettavat kirjastossa käymisen.

”Kohderyhmä on laaja. Siihen kuuluu ihmisiä, jotka eivät ehkä ole viihtyneet koulussa, heitä ei ole kuultu eikä nähty. Heitä on houkuteltava kirjastoon lempeästi ja ystävällisesti. Klassikko tappaa lukuhalut.”

Rajalan mielestä on ihan sama, mitä ihminen lukee, pitkää vai lyhyttä, kevyttä tai vakavaa, fiktiota tai tietoa ja onko kädessä kirja vai puhelin. Lukijaksi voi myös tulla minkä ikäisenä tahansa.

”Isäni ei ollut koskaan lukenut kirjoja, mutta ostin hänelle 81-vuotislahjaksi sota-ajasta kertovan tietokirjan. Hän luki sen tarkasti ja piti sitä hyvin mielenkiintoisena. Sen jälkeen olen ostanut hänelle kirjan joka joulua ja nykyään hankin jo keväisin toisen. Koskaan ei ole liian myöhäistä saada ihmistä lukemaan.”

Lukemattomia on kaikkialla. Mutta miten Lukulux saadaan toimimaan pienissä kirjastoissa, joissa on töissä ehkä vain yksi tai kaksi kirjastolaista?

”Sitä voi soveltaa isoon ja pieneen, koska kaikki perustuu kumppanuuteen. Voi tehdä vaikka niin, että ryhmää vetää kaksi ensimmäistä kertaa yhteistyötahon ihminen ja kirjastonhoitaja ottaa ryhmän vastaan sitten kirjastossa.” ■

↑ Kuvitusta Lukulux-käsi-kirjasta.

KLASSIKOLLA PÄÄHÄN LYÖMISEN ON LOPUTTAVA

KOLUMNI

Pilalla. Nuoriso on pilalla, nuoriso ei lue. Jos lukee, lukee väärin. Se ei lue klassikoita. **Tolstoita, Dostojevskia, Tšehovia.** Ei edes **Anni Swania** tai **Edgar Rice Burroughsia.**

Ei tietenkään lue. Ei nykynuorilla ole kosketuspintaa siihen maailmaan mihin meillä keski-ikäisillä sedillä ja tädeillä vielä on. Agraariyhteiskuntaan.

Aikaan, jolloin syötiin pettua ja leikittiin käpylehmillä. Me keski-ikäiset olemme tottuneet kuokkimaan suota ja juomaan vedellä jatkettua piimää. Nuorilla maailma on toisenlainen. Tolstoin lukeminen on nuorelle samanlainen kokemus kuin jos me vanukset selaisimme savitauluja.

EI NUORISOA KIINNOSTA se maailma, josta klassikkokirjat kertovat. Nykyisin ilmestyy sellaisia hyviä kirjoja, jotka käsittelevät nuoria luonnostaan kiinnostavia aiheita. Ne kertovat siitä ajasta, jossa he elävät, siitä maailmasta, joka on heille tuttu.

Ainoat lukuvaihtoehdot eivät enää ole sodat ja rauhat ja irisrukat ja rikokset ja rangaistukset. tarinat orpoudesta, nälästä ja savupiippujen nuohouksesta eivät ole järin relevantteja nuorelle lukijalle.

Edeltävä sukupolvi ei ole koskaan ymmärtänyt, mitkä nuoremman polven kirjoista saavat myö-

hemmin klassikon statuksen. *Sodan ja rauhan* tuoreeltaan lukenut olisi varmasti paheksunut *Vanhus ja meri*-romaanin. Liian ohut, liian tiivistä tekstiä, liian yksinkertainen juoni.

Stieppari ruispelossa joutui Yhdysvalloissa sensuurin kynsiin, **Hannu Salama** Suomessa oikeuteen *Juhan-nustanssiensa* takia. Klassikot syntyvät ajan myötä. Kullakin sukupolvelle muodostuu omat sellaisensa.

KLASSIKOIDEN LUKEMISTA tärkeämpää on ymmärtää lukemansa. Toki klassikoiden lukeminen edesauttaa lukutaidon kehittymistä, mutta ei kirjallisuuden tutustumista pidä niillä nykyaikana aloittaa. On hyvä tietää mistä kanonisoidut klassikot kertovat ja mikä niiden merkitys kirjallisuushistoriassa on.

Totta kai toivon, että nuoret lukisivat Tom Sawyerin ja Huckleberrin Finnin seikkailut ja Villin lännen Katin. Välttämätöntä se ei ole. Kyllä niihin klassikoihin kerkiää tarttua aikuisenakin, jos lukeminen jää pysyväksi harrastukseksi tai elämäntavaksi. Toivottavasti mielenkiintoisten, nykyaikaisten nuortenkirjojen ansiosta jää.

Kirjastoammattilaisena olen tietenkin lukenut klassikoita. Tarzanit kaikki, jopa *Rikoksen ja rangaistuksen*. Tšehovin novelliin *Elämäni – maaseutulaisten kertomus* samastuin kovasti, *Sota ja rauha* sen sijaan jumittui toisen osan puoliväliin ja *Iris rukka* on kokonaan lukematta. Hyviä kirjoja varmasti kaikki, vaikka en tajunnut, miten Raskolnikov oli niin saamaton, että jaksoi 694 sivua jauhaa yhtä ja samaa syyllisyyttä.

Ei ole pakko lukea klassikoita, jos ei tahdo. Tärkeintä on oppia lukemaan, kasvaa lukemiseen. Yleissivistys ei kartu ilman lukutaitoa ja lukutaito kehittyy vain lukemalla.

Mika Kähkönen
Kirjoittaja
on kirjastonhoitaja
Imatralla.

EN TAJUNNUT, MITEN RASKOLNIKOV OLI NIIN SAAMATON, ETTÄ JAKSOI 694 SIVUA JAUHAA YHTÄ JA SAMAA SYYLLISYYTTÄ.

PODCASTIA KIRJASTOSSA

PODCASTIT

LAHDESSA ÄÄNIÄ KIRJASTOSTA -PODCASTIA TEKEE KYMMENKUNTA KIRJASTON TYÖNTEKIJÄÄ.

Alussa olivat vesi, kannu ja mikki. Kun Lahden kaupunginkirjasto alkoi tehdä *Ääniä kirjastosta* -podcastia reilut pari vuotta sitten, äänitysympäristö oli erikoinen. Jaksot äänitettiin kaikuvarussa neuvotteluhuoneessa. Vanhoja mikkitelineitä tuettiin täydellä vesikannulla. Pöytää ei voinut heiluttaa, jotta vesikannu ei kaatuisi.

Podcastit ovat netissä julkaistavia äänitallenteita. Ne ovat kasvattaneet suosiotaan viime vuosina. Lahden kaupunginkirjasto oli suomalaisista kirjastoista ensimmäinen, joka ryhtyi tekemään omaa podcastia.

Ääniä kirjastosta -podcastilla tuodaan kirjaston aineistoa ja sisältöä esiin uudella tavalla. Usein kirjasto on netissä esillä vain kuvien ja tekstien kautta. Lahdessa mukaan haluttiin myös ääni.

PARHAAT IDEAT. Ensimmäinen jakso ilmestyi loppuvuodesta 2017 ja käsitteli seuraavan kevään uutuuskirjoja. Idea oli lähtöisin musiikkiosaston kirjastonhoitajalta. Esimies toivoi, että podcast käsittelisi musiikin sijaan koko kirjastoa.

Podcastin aiheet syntyvät siellä, missä parhaat ideat tulevat. "Kahvipöydässä meillä nämä ideat lentelevät", informaattikko **Riikka Junttila** sanoo.

Junttila on yksi podcastin vakioäänistä. Tekijöitä on yhteensä kymmenkunta.

Nykyään jaksot äänitetään musiikkiosaston perukoilla studiossa, jota käytetään silloin, kun se ei ole varattu asiakkaille. Studioon kannetaan osaston puolelta pöytä ja tuolit. Molemmille puhujille on omat mikrofonit. Mediaohjaaja **Henri Rättäri** huolehtii tallentamisesta.

"Aika kevyellä kalustolla teemme tätä", Henri Rättäri sanoo. →

↓ Podcastin nimi viittaa monipuolisuuteen. "Ääni viittaa siihen, että meitä on monia ääniä, ja kirjastosta saa kuulua ääniä", nimen keksinyt Riikka Junttila sanoo. Henri Rättäri huolehtii jaksojen teknisestä puolesta.

HUUMORI TÄRKEÄÄ. Suuri osa yli 50 jaksosta käsittelee tavalla tai toisella aineistovinkkausta, mutta sen lisäksi on myös haastatteluja ja informatiivista sisältöä.

”Äänitimme meidän käyttösääntömme. Lisäksi äänitin joskus vähän niin kuin kuunnelman meidän lehtisalista”, Rättäri kertoo.

Kärryn kolinat, tölkin sihautukset ja muut salista kantautuvat äänet luovat luontodokumenttikatsauksen lehtisalin ilmatilaan.

Podcastia on tehty huumorilla ja omaa persoonaa peliin laittaen. Riikka Junttila arvelee, että se on yksi syy siihen, miksi podcastia on jaksettu tehdä.

”En usko, että tämä eläisi enää, jos tätä olisi tehty kauhean vakavasti ja kovilla vaatimuksilla”, hän sanoo.

KANNAN OTTAMISTA. Podcastin jaksossa on käsitelty esimerkiksi feminismiä ja ilmastonmuutosta. Kirjastoihin usein liitetty riippumattomuus ja kantaa ottamattomuus ovat väistyneet. Feminismissä on kyse tasa-arvosta, jota kirjastokin tukee. Ilmastonmuutosjaksossa haastateltiin kahta nuorta

↑ Riikka Junttilan mukaan omien kiinnostuksen kohteiden esille tuominen on tärkeä syy, miksi podcastia jaksaa tehdä.

→ Lahdessa podcastin tekniiseen laatuun on satsattu. Mikrofonin on yli 300 euroa maksava Shure SM7b.

➔ Henri Rättäri editoi jaksot julkaisuvalmiiksi.

ilmastoaktiivina. Se oli yhteiskunnallisen vuoropuhelun mahdollistamista.

”Me olemme itse kauhean avoimia. Meille mahtuu kirjallisuutta laidasta laitaan, ja meillä käy ihmisiä laidasta laitaan”, Junttila sanoo.

Mistään harrastelutoiminnasta ei ole kyse. Jokaiseen jaksoon valmistaudutaan ja julkaisurytmi on pysynyt säännöllisenä. Uusi jakso ilmestyy kahden viikon välein.

Alkuun jaksot käsikirjoitettiin, mutta kun hommassa on kehittyntä, tyylikin on mennyt enemmän

jutustelemaan suuntaan. Rakenne ja draaman kaari ovat kuitenkin edelleen mietittynä.

Rättäri hoitaa podcastien teknisen puolen. Hän äänittää, editoi ja saattaa jaksot julkaisuvalmiuteen. Aluksi jaksot julkaistiin SoundCloud-nimisessä verkkosivustossa. Kuluvan vuoden alusta lähtien ne ovat löytäneet myös Spotifysta. SoundCloudissa kuuntelukertoja on jo lähes 10 000.

MÖLKKYÄ NAUHALLE. Se, kuinka paljon perehtyneisyyttä jakso vaatii, riippuu aiheesta. Kun aihe on jo valmiiksi hallussa, pääsee helpommalla. Välillä käy niin, että ehdottaa aihetta, josta ei kauheasti tiedä. Silloin pitää ensin ottaa aineisto haltuun, ennen kuin voi mennä studioon juttelemaan.

Aiheita on käsitelty todella laajasti.

”Niissä näkyy meidän monipuolisuutemme työntekijöinä ja henkilöinä. Meillä on ollut punaisena lankana se, että laitetaan koppiin kaksi henkilöä, joilla on yhteinen intohimo tai genre tai sitten haettu keskustelua ristiriitojen kautta”, Junttila kertoo.

Keskustelut käsittelevät enimmäkseen kirjoja, mutta myös sarjakuvat, lautapelit ja konsolipelit

MITA KIRJASTO-PODCASTEJA

■ **Helmet-kirjaston Kirjaveivi-podcast avaa kirjaston tarjoamia palveluja.**

■ **Kirjan taajuudella on Kirjasammon ja Kirjastokaistan podcast kirjallisuusilmioistä.**

■ **Sielujen apteekki on Tampereen kaupunginkirjaston kulttuuri-podcast.**

■ **Lohikäärmeradio on Jyväskylän kaupunginkirjaston fantasia-kirjallisuutta käsittelevä podcast.**

■ **Turun pääkirjaston podcast Radio Rotunda käsittelee lukemista ja kirjoja.**

ovat olleet aiheina. Lainattavia pihapelejä käsittelevä jakso äänitettiin ulkona. Jakson aikana kirjastonhoitajat pelasivat mölkkyyä.

KOULUTUSTA ASIAKKAILLE? Työntekijöiden kiinnostuksen kohteet näkyvät podcastin aihevalinnoissa. Koska työajalla ei ehdi ottaa sisältöjä haltuun, keskustelut koskevat aiheita, joihin ammattilainen käyttää aikaa vapaalla.

”Jos saisi laajemmin käyttää työaikaa, aihevalinnat olisivat monipuolisempia. Harrastukset paistavat läpi, ja onhan se selkeää, että kovin pienessä kirjastossa tätä ei pystyisi tekemään. Meidän vahvuutemme on se, että on näin iso talo ja paljon ihmisiä tekemässä”, Junttila arvioi.

Tulevaisuudessa podcastin teko jatkuu. Erilaisen medioiden rooli kasvaneen tulevaisuudessa myös kirjastossa. Jo nyt kirjaston rooli on laajentunut pelkästä lukemisesta mediakasvatukseen.

Esimerkiksi ikäihmisten digineuvonta on koko ajan suuremmissa roolissa. Podcastien suosio näkyy puolestaan siinä, että on pohdittu, pitäisikö alkaa järjestää podcast-koulutuksia kirjastojen henkilökunnan lisäksi myös asiakkaille. ■

☛ Preserve this podcast -projektin koordinaattori Sarah Nguyen suunnittelee jo jatkoprojekteja.

Äänet säilöön

PODCASTIT

YHDYSVALLOISSA TOIMIVA PRESERVE THIS PODCAST! OPASTAA TEKIJÖITÄ SÄILYTTÄMÄN TUOTOKSENSA JÄLKIPOLVILLE.

Podcasteja tehdään kiihtyvällä tahdilla ja niiden suosio on räjähtänyt viime vuosien aikana. Nyt lajityypin emomaassa Yhdysvalloissa pohditaan, ovatko suosittu sarjat vielä kuunneltavissa vuosikymmenten päästä.

Podcastien tekijät eivät aina tiedä, miten tuotoksia kannattaa säilyttää. Podcastit ovat digitaalisia aineistoja ja niiden koti on usein kaupallisessa palvelussa, joka saattaa lopettaa toimintansa lyhyellä varoitusajalla.

Tämä tarkoittaa, että ohjelma saattaa pahimmassa tapauksessa kadota kokonaan.

"Monet tekevät podcasteja harrastuksena, eivätkä ajattele asioita pitkällä tähtäimellä", kertoo Preserve this podcast! -projektin parissa työskentelevä **Sarah Nguyen**.

Tapasin hänet haastattelua varten Metropolitan New York Library Council -järjestön toimistolla Manhattanilla.

Loft-henkisestä tilasta ei heti arvaa, että kyse on kirjastoalan toimijasta. Nurkassa sijaitseva podcast-studio paljastaa, että täällä on kiinnostusta uuteen mediaan.

Aikaisemmin omaa radio-ohjelmaa tehnyt ja nykyään kirjastoalaa opiskeleva Sarah Nguyen on toiminut podcastien säilyttämiseen liittyvän projektin koordinaattorina.

Idea syntyi, kun järjestö alkoi tehdä omaa kirjastoaiheista podcastia. Tekijät tutustuivat haasteisiin median säilymisessä ja alkoivat miettiä, mitä kirjastoalan toimija voisi tehdä säilyttämisen parantamiseksi.

Yksityinen säätiö tarjosi järjestön hankkeelle kaksivuotisen rahoituksen, joka päättyi tänä vuonna.

APUA TEKIJÖILLE. ”Autamme podcast-yhteisöä ymmärtämään oman valtansa ja vastuunsa”, Nguyen kuvailee.

Projektin halusi parantaa erityisesti itsenäisesti toimivien podcastaajien taitoja.

Valistustyö aloitettiin perusasioista, kuten tiedostomuodoista, kansiorakenteista ja varmuuskopiointista. Lopulta päädyttiin kirjastolaisille hyvin tuttuun aiheeseen, eli oikeanlaisen ja riittävän metadatan tärkeyteen.

Ensin keskityttiin viestintään. Tiimi loi projektille verkkosivut, teki työkirjan ja tuotti oman viisiosaisen podcast-sarjan.

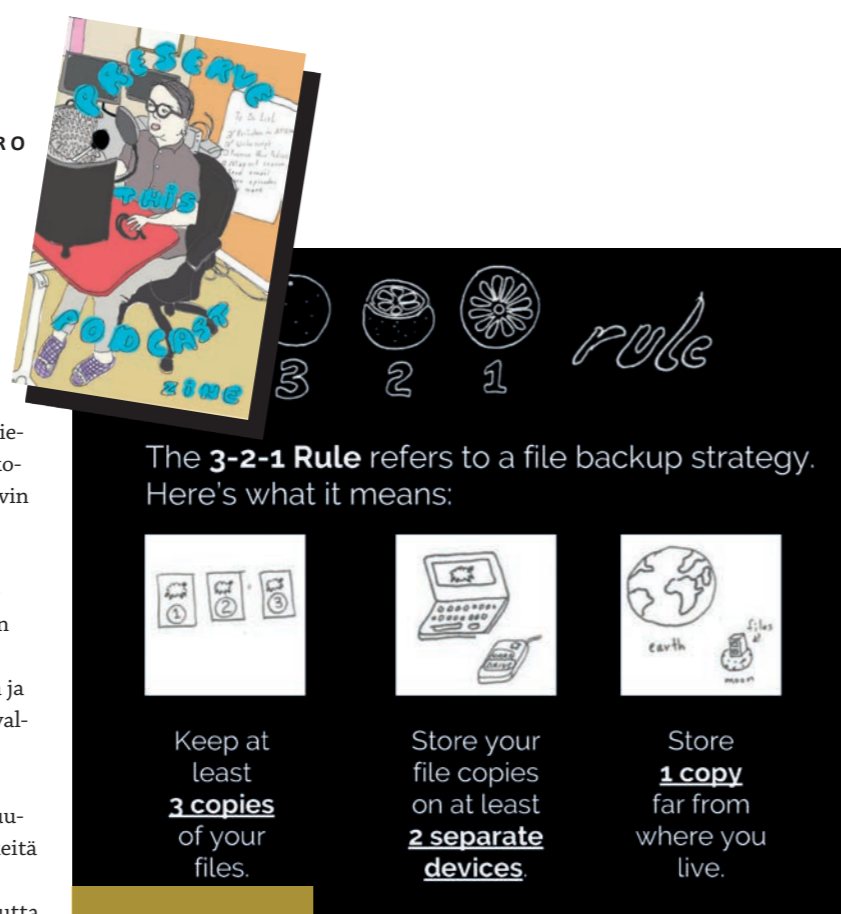
Toisena vuonna painopiste oli koulutuksissa ja työpajoissa, joita järjestettiin eri puolilla Yhdysvaltoja ja verkossa.

TIETOKANTA VERKOSSA. Yhdysvalloissa kulttuuriperinnön arkistointivastuut eivät ole yhtä selkeitä kuin monissa Euroopan maissa.

Podcasteja on monen tahon kokoelmissa, mutta laajin arkistointiprojekti lienee tietokanta nimeltä PodcastRE.

Siellä on yli 150 000 äänitiedostoa yli tuhannesta sarjasta. Vanhimmat sisällöt ovat vuodelta 2007 ja niitä voi kuunnella verkon kautta, mikäli alkuperäinen syöte on vielä olemassa.

Tutkijakäyttöä varten tiedostot myös arkistoidaan. Tietokanta pyrkii säilyttämään podcasteja ja tarjoamaan käyttöliittymän niiden tutkimiseen.

The **3-2-1 Rule** refers to a file backup strategy. Here's what it means:

- Keep at least **3 copies** of your files.
- Store your file copies on at least **2 separate devices**.
- Store **1 copy** far from where you live.

↑ Projektin zine neuvoo, miten toimia jos haluaa omien sisältöjensä säilyvän.

Preserve this podcast -projektissa pohditaan tällä hetkellä sitä, miten toiminta voisi jatkua ja mistä löytyisi uutta rahoitusta.

”Mahdollisia uusia suuntia voisivat olla yhteistyö Spotifyn tai Slaten kaltaisen ison toimijan kanssa tai työn jatkaminen espanjankielisen podcast-yhteisön parissa”, Sarah Nguyen pohtii.

”MONI EI AJATTELE ASIAA TIPPAAKAAN”

KUINKA HYVIN suomalaiset podcastaajat osaavat ottaa huomioon tuottamiensa sisältöjen säilyvyyden?

”Veikkaan, että moni ei ajattele asiaa tippaakaan. Kaikki eivät tallenna itselleen edes kopiota valmiista wav-tiedostosta, vaikka podcast olisi jakelussa ilmaispalvelussa, joilla on ikävänä taipumuksena kadota nopeasti”, kommentoi podcast-tuottaja ja Jaksomedian perustaja **Olli Sulopuisto**.

Jaksomedia ylläpitää listaa suomalaisista podcasteista jakso.fi-sivustolla. Listalla

on linkit sarjojen rss-tiedostoihin, mutta se ei varastoi teoksia. Listalla saattaa olla syötteitä, jotka ovat jo kadonneet.

Suomessa podcastien arkistointia tekevät ainakin Yle ja Kansalliskirjaston Verkkoarkisto.

Yle julkaisee podcastinsa Yle Arenassa, jossa ohjelmat ovat kuunneltavissa ja ladattavissa pysyvästi. Lisäksi kaikki podcastit ja niiden metatiedot tallennetaan Yle Arkiston tietokantaan.

”Olemme todenneet, että Ylen ohjelmasisältöjen

arkistointia ohjaava arkistointipolitiikka soveltuu hyvin linjaukseksi myös podcasteille. Ne arkistoidaan pysyvästi samoin periaattein kuin muutkin Ylen julkaisemat audio- ja videosisällöt”, kertoo Yle Arkiston arkistopäällikkö **Elina Selkälä**.

Perinteisten radiolähetysten tallennus on Suomessa Kansallisen audiovisuaalisen instituutin Kavin tehtävä, mutta koska podcastit julkaistaan verkossa, on niiden tallentaminen luontevasti Kansalliskirjaston vastuulla.

Kansalliskirjaston Verkko-

arkisto järjesti ”Suomalaiset podcastit” -teemakeräyksen loppuvuoden 2018 ja alkuvuoden 2019 välillä. Keräys koski myös ulkomaisissa palveluissa julkaistuja suomalaisia podcasteja.

”Teemakeräyksessä kerättiin noin 500 erillistä sarjaa, jotka sisältävät useampia jaksoja. Projektin piirissä kerättyjä podcasteja ei ole vielä julkaistu meidän järjestelmissämme”, kertoo Kansalliskirjaston tietojärjestelmäasiantuntija **Erik Lindholm**.

Pirjo Kangas

TÄLLÄ PALSTALLA KIRJASTOAMMATTILAISET UTELEVAT ASIOITA TOISILTAAN. RAAHEN KAUPUNGINKIRJASTON **ARJA NEVALA** TEKEE LASTEN- JA NUORTENKIRJASTOTYÖTÄ.

YHTEISKUNNALLISIA KIRJOJA NUORILLE

KAPULA KIERTOON

1 MIKÄ ON TÄRKEIN VINKKISI KIRJASTOTYÖSTÄ, JONKA VOIT ANTAA VASTA ALOITTELEVILLE KIRJASTON TYÖNTEKIJÖILLE?

”Säilytä uteliaisuus ja uuden oppimisen into. Kysele, utele ja kyseenalaista. Pyri olemaan ajan hermolla. Älä pelkää uusia tehtäviä, työtapoja tai työvälineitä. Älä jumitu vanhoihin käytänteisiin.”

2 ONKO TYÖ LASTEN JA NUORTEN OSASTOLLA MUUTTUNUT SIITÄ, KUN ALOITIT TYÖT KIRJASTOSSA?

”Olen aloittanut työurani kirjastossa syksyllä 2000. Vakituisen työn sain vuotta myöhemmin ja olen koko urani aikana tehnyt lasten- ja nuortenkirjastotyötä. Työn sisältö sinänsä ei ole muuttunut mihinkään. Edelleenkin houkuttelemme lapsia ja nuoria lukemaan. Kerromme vanhemmille, miksi kannattaa lukea lapsille, pidämme satuhetkiä ja vinkkaamme kirjoja. Yhteistyö koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa on lisääntynyt. Vinkkauksiin, satuhetkiin, tarinatuokioihin ja tiedonhaunopetukseen on tullut mukaan tietotekniikka ja sosiaalinen media. Nyt opettelemme tekemään myös etänä sitä, mitä tavallisissa oloissa teemme naamatusten.”

3 MIKÄ VIIMEISEN VUODEN AIKANA LUKEMASI KIRJA ON TEHNYT SUURIMMAN VAIKUTUKSEN?

”Haluaisin nostaa esille kaksi nuorten kirjaa, jotka on kirjoittanut **Angie Thomas**. Aikaisemmin luin *Viha jonka kylvät* (2018) ja tänä keväänä luin *Mun vuoron* (2020). Ne ovat erittäin ajankohtaisia kirjoja, kun seuraa uutisia Yhdysvalloista ja Black Lives Matter -liikkeen maailmanlaajuisesta kampanjasta. Kirjat tuovat hyvin esille ihmisten ennakkokäsitykset muista kuin omanlaisista ihmisistä.”

Haaste menee Haapaveden kirjastonjohtaja-informaattikko Sari Seitajärvelle:

1. Mikä on mielestäsi kirjaston merkitys pienessä kunnassa ja miten se näkyy?

2. Miten kuluneen vuoden erikoinen kevät on näkynyt pienessä kirjastossa?

3. Minkä kirjan ehdottaisit luettavaksi henkilölle, joka ei lue kirjoja?

MIKÄ ON SUOMEN KIRJASTOSEURA?

- Olemme järjestö, joka kokoaa yhteen kirjastojen ammattilaiset ja kirjastojen ystävät.
- Tuotamme tietoa kirjastoista ja viemme viestiä kuntien ja valtion päättäjille.
- Kehitämme alan ammattilaisten osaamista. Järjestämme joka toinen vuosi Kirjastopäivät.
- Lennätämme kirjastoalan ihmisiä maailmalle ottamaan oppia ja opettamaan.
- Julkaisemme Kirjastolehteä.
- Teemme inspiroivaa sisältöä sosiaaliseen mediaan.
- Jäsenemme ovat kirjastojen ammattilaisia ja asiakkaita. Seuraan voi liittyä kuka tahansa kirjastoista kiinnostunut. Useimmat ovat henkilöjäseniä, mutta myös yhteisöt ovat tervetulleita.

ETUJA JÄSENIILLE

- Saat viisi kertaa vuodessa ilmestyvän Kirjastolehden.
- Voit hakea meiltä apurahoja kirjastoalan opintomatkoja varten.
- Saat alennusta koulutuksista ja Kirjastopäivistä.
- Tarjoamme lippuja kirjamessuille. Voit hakea mukaan seuran mentorointiohjelmaan.
- Pääset mukaan seuran työryhmiin, (mm. Fiktioryhmä, Kirjastoautoryhmä, Nuortenkirjastoryhmä jne.).
- Saat ajankohtaista tietoa kirjastoalan kehityksestä.
- Joukkovoimaa: mitä enemmän meitä on, sitä vaikuttavampia olemme.

<http://suomenkirjastoseura.fi/>

<http://fb.com/kirjastoseura>

@kirjastoseura

Suomen kirjastoseura
Runeberginkatu 15 A 6
00100 Helsinki

Liity jäseneksi osoitteessa:
<http://suomenkirjastoseura.fi/liity>